

Wojciech Szygendowski

ARCHITEKTURA I KONSERWACJA

+48 501 050 196 wojtekszy@icloud.com

ul. Tatrzńska 111/43, 93-279 Łódź

Zleceniodawca:

**Parafia św. Mikołaja i św. Doroty w Kwiatkowicach
Kwiatkowice - Kolonia 3, 98-105 Wodzierady**

Nazwa inwestycji:

**REMONT KONSERWATORSKI ZEWNĘTRZNYCH MURÓW
KOŚCIOŁA ŚW. MIKOŁAJA I ŚW. DOROTY W KWIATKOWICACH**

Adres inwestycji:

**Kwiatkowice Kolonia 3, 98-105 Wodzierady
gm. Wodzierady, pow. łaski, woj. łódzkie
Nr działki - 90; Obręb: 0011 Kolonia - Kwiatkowice**

Temat opracowania:

**PROJEKT BUDOWLANY
REMONTU ELEWACJI KOŚCIOŁA**

Zlecenie:

09.2020

Stadium dokumentacji:

PROJEKT BUDOWLANY

Branża:

ARCHITEKTURA

Autor opracowania:

(Nr uprawnień projektowych; Nr uprawnień konserwatorskich)

**mgr inż. arch. Wojciech Szygendowski 304/86/WŁ;
3/1994 PSOZ Łódź**

Pieczęć i podpis:

Sprawdzający:

(Nr uprawnień projektowych)

**mgr inż. arch. Małgorzata Chilewska - Grabara
285/94/WŁ; LO-0123**

Pieczęć i podpis:

Nr tomu:

Zawartość zeszytu:

OPIS, RYSUNKI

Data opracowania:

MAJ 2021

Zawartość tego opracowania jest chroniona prawem autorskim i nie może być wykorzystywana bez zgody autora.

ZAWARTOŚĆ OPRACOWANIA

1. Przedmiot opracowania	4
2. Lokalizacja obiektu i istniejący stan zagospodarowania terenu	5
3. Projektowane zagospodarowanie terenu	5
4. Zestawienie powierzchni – bilans terenu	6
5. Informacja dot. stanu prawnego, ochrony konserwatorskiej i innych form ochrony	6
6. Wpływ planowanych prac na środowisko oraz higienę i zdrowie użytkowników	8
7. Obszar oddziaływania remontowanych obiektów budowlanych	8
8. Opis stanu istniejącego	8
9. Historia obiektu	9
10. Ocena stanu istniejącego oraz założenia konserwatorskie	10
11. Program robót budowlanych - remont elewacji kościoła	17
12. Uwagi końcowe	24
Oświadczenie projektanta i sprawdzającego	26
Informacja dotycząca bezpieczeństwa i ochrony zdrowia	27

RYSUNKI

1. Plan sytuacyjny	- skala 1:500
2. Inwentaryzacja architektoniczna - elewacja zachodnia	- skala 1:50
3. Inwentaryzacja architektoniczna - elewacja południowa	- skala 1:50
4. Inwentaryzacja architektoniczna - elewacja wschodnia	- skala 1:50
5. Inwentaryzacja architektoniczna - elewacja północna	- skala 1:50
6. Projekt kolorystyki - elewacja zachodnia	- skala 1:50
7. Projekt kolorystyki - elewacja południowa	- skala 1:50
8. Projekt kolorystyki - elewacja wschodnia	- skala 1:50
9. Projekt kolorystyki - elewacja północna	- skala 1:50

METRYKA OPRACOWANIA

OBIEKT: Kościół św. Mikołaja i św. Doroty w Kwiatkowicach.

ADRES: ul. Kwiatkowice- Kolonia 3, 98-105 Wodzierady, dz. 90, obręb geodezyjny 0011 Kolonia Kwiatkowice.

INWESTOR / JEDNOSTKA ZLECAJĄCA OPRACOWANIE: Parafia Świętego Mikołaja i Świętej Doroty w Kwiatkowicach, 98-105 Kwiatkowice, Kolonia 3

PODSTAWA OPRACOWANIA: Umowa zawarta pomiędzy Parafią Świętego Mikołaja i Świętej Doroty w Kwiatkowicach, 98-105 Kwiatkowice, Kolonia 3 a firmą Wojciech Szygendowski - Architektura i Konserwacja, ul. Tatrzańska 111, 93-279 Łódź

STADIUM: Projekt budowlany

BRANŻA: Architektura

AUTOR OPRACOWANIA: Wojciech Szygendowski - Architektura i Konserwacja,
- mgr inż. arch. Wojciech Szygendowski - upr. budowl. - 304/86/WMŁ oraz upr. Konserwatorskie nr 3/94 wydane przez PSOZ Łódź (PSOZ OWŁ/VIII-DN/6790/223/94; Nr rej. samorządu zawodowego LO-0189

DATA OPRACOWANIA: maj 2021 r.

MATERIAŁY WYJŚCIOWE:

- materiały archiwalne dotyczące historii obiektu (Archiwum WUOZ w Łodzi, internet);
- inwentaryzacja pomiarowa kościoła wykonana w październiku 2020 r. przez autora niniejszego opracowania;
- dokumentacja projektowa:- „Projekt budowlany izolacja od strony zewnętrznej zawilgoconych murów kościoła - I etap”, autorstwa Wojciech Szygendowski - Architektura i Konserwacja Łódź, październik 2020;
- ustalenia z Inwestorem;
- dokumentacja fotograficzna wykonana w październiku 2020 r.
- broszura okolicznościowa „400 lat kościoła parafialnego pw. świętego Mikołaja i świętej Doroty w Kwiatkowicach” wydana w roku 2006 staraniem Parafii.

OPIS TECHNICZNY

1. Przedmiot opracowania

Niniejsza dokumentacja obejmuje zakres działań odnoszących się do robót budowlanych przy pracach związanych z remontem elewacji kościoła świętego Mikołaja i świętej Doroty w Kwiatkowicach zlokalizowanego na działce o nr ewid. 90 w obrębie geodezyjnym Kolonia Kwiatkowice.

W ramach wcześniejszego postępowania opracowano projekt izolacji ścian zewnętrznych kościoła, który uzyskał decyzję konserwatora zabytków zezwalającą na wykonanie robót budowlanych przy zabytku (zn. WUOZ-ZN.5142.12042020.IŚ z dnia 2 listopada 2020 r.) oraz prawomocne pozwolenie na budowę (decyzja nr 765/2020 zn.

AB.6740.I.667.2020.JO-180 z dnia 9 grudnia 2020). W końcu roku 2020 wykonano część zakresu prac przewidzianych tą dokumentacją. Niniejsza dokumentacja stanowi drugi etap prac kończących działania przy elewacji, który obejmie całość powierzchni murów, w tym również zakres od strony wnętrza kościoła.

Opracowanie zawiera także fotografie i opis związane ze zniszczeniami i zakresem niezbędnych prac przy murach zewnętrznych kościoła oraz rysunki obrazujące projekt kolorystyki elewacji.

*Fot. A Elewacja
frontowa kościoła - od za-
chodu.*

2. Lokalizacja obiektu i istniejące zagospodarowanie terenu

Fot. B Widok od południa.

Kościół p.w. Świętego Mikołaja i Świętej Doroty w Kwiatkowicach zlokalizowany został po wschodniej stronie drogi z Lutomska do Szadku na wydodrębnionej działce otoczonej murowanym parkanem. Działka ma numer ewidencyjny 90 i położona jest w obrębie geodezyjnym Kolonia Kwiatkowice. Poza obwodem ogrodzenia, na wschód od kościoła usytuowano plebanię z zabudowaniami gospodarczymi, a od strony południowo- zachodniej na przyległej działce stanowiącej własność Parafii wzniesiono salę katechetyczną. Natomiast w zachodni odcinek ogrodzenia w jego części północnej wbudowana jest wolnostojąca dzwonnica. Ponadto na terenie ograniczonym ogrodzeniem znajdują się kilkudziesięcioletnie drzewa - głównie klony i lipy oraz grobowce właścicieli ziemskich. W bezpośrednim sąsiedztwie kościoła wylano opaskę betonową i wydzielono trawnik, natomiast w odległości kilku metrów kościół otoczony jest drogą procesyjną wyłożoną kostką betonową typu Polbruk.

3. Projektowane zagospodarowanie terenu.

W wyniku działań objętych niniejszą dokumentacją zagospodarowanie terenu nie ulegnie zmianie – docelowo przewidywany jest remont elewacji i zewnętrznych ścian kościoła także od strony wnętrza. W ramach działań nie projektuje się zmian w

Fot. C Widok od wschodu.

istniejącej infrastrukturze technicznej (istniejących przyłączach) ani zmiany ogrodzenia. Z uwagi na to, że obecnie wody opadowe spływają w kierunku kościoła będąc jedną z głównych przyczyn uszkodzeń, nastąpi korekta spadków terenu bezpośrednio przyległego do świątyni. W kolejnym etapie nie objętym mniejszym opracowaniem przewidziana jest wymiana nawierzchni drogi procesyjnej i ułożenie jej na nieco niższym poziomie, umożliwiającym swobodny odpływ wody spod murów kościoła.

4. Zestawienie powierzchni – bilans terenu.

Wykonanie bilansu nie jest konieczne – przedmiotem opracowania są prace remontowe i modernizacyjne przy ścianach kościoła - bilans terenu pozostaje bez zmian.

5. Informacja dot. stanu prawnego, ochrony konserwatorskiej i innych form ochrony.

Kościół został wpisany do rejestru zabytków decyzją numer 34 z 24 lipca 1967 roku. Ponadto w rejestrze zabytków została umieszczona dzwonnica znajdująca się w zachodniej części północnego odcinka ogrodzenia.

Na obszarze na którym znajduje się kościół obowiązuje Uchwała Nr VI/39/2003 Rady Gminy Wodzierady z dnia 31 marca 2003 roku w sprawie miejscowego planu za-

Fot. D Widok od północy.

gospodarowania przestrzennego Gminy Wodzierady. Dla jednostki taksonomicznej, na terenie której położony jest kościół (H20 UK) plan wydzielił strefę ścisłej ochrony konserwatorskiej, która objęła ponadto dzwonnice. W granicach strefy plan ustalił obowiązek:

- 1) zachowania zagospodarowania terenu i istniejącej zabudowy o wartościach zabytkowych i kompozycyjnych, jej konserwacji lub rekonstrukcji i adaptacji do współczesnych potrzeb z zakazem wprowadzania programu sprzecznego z charakterem obiektu - *warunek spełniony*,
- 2) zachowania, konserwacji i rekultywacji istniejącego drzewostanu - - *nie dotyczy*,
- 3) usunięcia lub przebudowy obiektów dysharmonizujących - - *nie dotyczy*.
- 4) uzgodnienia wszelkich decyzji planistycznych, projektowych i realizacyjnych z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków i Wojewódzkim Konserwatorem Przyrody, na etapie decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu (?), za pośrednictwem gminy. Ponadto plan wymienił kościół i dzwonnice jako obiekty, które podlegają ochronie konserwatorskiej, w związku z czym wszelkie decyzje planistyczne, projektowe i realizacyjne podlegają uzgodnieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków na etapie decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu, za pośrednictwem gminy. Dla terenu kościoła oznaczonego na rysunku planu symbolem H 20UK określono charakter działań polegający na: 1) adaptacji istniejącego kościoła, 2) adaptacji istniejącej plebani z możliwością rozbudowy i przebudowy, 3) realizacji parkingu, a po-

nadto zakaz podziału działki.

Planowane działania nie wykraczające poza obrys murów kościoła, ani istotnie nie zmieniające jego wyglądu, nie naruszają przepisów powyższego planu. Ponadto dokumentacja stanowi podstawę do wydania decyzji pozwolenia na prowadzenie robót budowlanych przy zabytku (*decyzja WUOZ-ZN.5142.1204.2020.IŚ z dnia 2 listopada 2020 r.*).

Zarówno teren, jak i jego ogrodzenie znajdują się poza wpływami eksploatacji górniczej i z tego tytułu nie podlegają ochronie.

6. Wpływ planowanych prac na środowisko oraz higienę i zdrowie użytkowników.

Stwierdza się brak wpływu planowanych prac na istniejący drzewostan, powierzchnię ziemi, w tym glebę, wody powierzchniowe i podziemne. Przyjęte w projekcie rozwiązania nie spowodują negatywnego wpływu na środowisko przyrodnicze, zdrowie ludzi i inne obiekty budowlane.

Realizacja planowanego przedsięwzięcia spowoduje wytworzenie odpadów budowlanych. Są to niektóre rodzaje odpadów sklasyfikowanych w Rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 27.09.2001 r. w sprawie katalogu odpadów (Dz.U. 2001 nr 112 poz. 1206) do grupy 17. „Odpady z budowy, remontów i demontażu obiektów budowlanych oraz infrastruktury drogowej (włączając glebę i ziemię z terenów zanieczyszczonych)”. Odpady powinny być gromadzone i przekazywane uprawnionym odbiorcom odpadów. Odpowiedzialność za wytwarzane odpady ciąży na wykonawcy robót budowlanych.

7. Obszar oddziaływania remontowanego obiektu

Określenie obszaru oddziaływania remontowanego obiektu budowlanego – podstawa prawna: Art. 3 pkt 20, art. 20 ust. 1 pkt 1c, art. 34 ust. 3 pkt 5 Ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (Dz. U. z 1994 r. Nr 89, poz. 414 z późn. zm.).

Stwierdza się, że obszar oddziaływania obiektu budowlanego nie wykracza poza granicę działki nr 90 położonej w obrębie geodezyjnym Kolonia Kwiatkowice, stanowiącej Własność Parafii św. Mikołaja i św. Doroty w Kwiatkowicach.

8. Opis stanu istniejącego

Kościół w Kwiatkowicach został wzniesiony jako jednonawowy z węższym wielobocznie zamkniętym prezbiterium, na zewnątrz uzyskał oszkarpowanie, a od północy do prezbiterium dostawiono prostokątną w planie zakrystię. Przy nawie od południa istnieje prostokątny w planie składzik, który dawniej pełnił rolę kruchty. Po stronie zachodniej nad częścią wejściową założono chór muzyczny wsparty na trzech arkadach.

Nad nawą i prezbiterium skonstruowano dach dwuspadowy przechodzący nad wielobocznym zamknięciem prezbiterium w dach namiotowy. Nad zakrystiami i składnikiem założony jest dach pulpitowy jednospadowy. Fasada od zachodu zamknięta jest górą trójkątnym szczytem natomiast po bokach posiada niewielkie wolutowe spływy. Kościół jest murowany, o fundamentach ceglano- kamiennych i ścianach w warstwach licowych z cegły ceramicznej pełnej. Stosunkowo wczesna data powstania oraz znaczna grubość, także obserwacje w trakcie wykonywania izolacji na fragmentach ściany świątyni mogą świadczyć o tym, iż mury zewnętrzne zostały wykonane w wątku *opus emplectum*. Od wewnątrz i na zewnątrz kościół został otynkowany. Pod cienką warstwą cementowego na zewnątrz posiada oszkarpowanie, co z kolei mogłoby świadczyć o tym, iż pierwotnie nawa i prezbiterium mogły być sklepione, a obecny drewniany belkowy strop z deskami i gipsowymi kasetonami jest wtórny. W zakrystii występuje natomiast sklepienie kolebkowe z lunetami. Wieżba dachowa ma konstrukcję drewnianą o ustroju krokwiowo- kleszczowym stężoną ramami płatwiowo- stolcowymi, wzdłuż osi podłużnej kościoła. Dach pokryty jest blachą miedzianą na deskowaniu pełnym. Kościołowi przypisuje się stylistykę wczesnego baroku z elementami renesansu.

Na wyposażenie kościoła składa się:

Ołtarz główny z końca XVII w. z obrazami: Matki Boskiej z Dzieciątkiem z pocz. XVII w., zwany od wieków Matką Bożą Kwiatkowską; św. Mikołaja z końca XVII w., ambona wczesnobarokowa z XVII w. z obrazami czterech Ewangelistów. Chrzcielnica z drewnianą nakrywą z pocz. XVII w.; 2 żyrandole: mosiężny barokowy i kryształowy z pocz. XIX w. (Obecnie na plebanii); 2 krzyże z XVII w. Ołtarze boczne z końca XVII w. Jeden z obrazami Serca Jezusowego, drugi Świętej Trójcy. Wszystkie ołtarze w latach 1997–1998 złożone 23-karatowym złotem.

9. Historia obiektu

Datę erygowania parafii określa się na XIV w. Pod koniec XV wieku wieś Kwiatkowice przeszła we władanie rodu Puczków z Sarnowa. W tym czasie we wsi stał zniszczony drewniany kościół p.w. świętego Krzyża, który ufundował Marcin Jaxa Kwiatkowski. W drugiej połowie wieku popadająca w ruinę świątynię odnowiono a konsekracji jej dokonał w 1579 roku sufragan gnieźnieński Jan Gniazdowski. Mimo to drewniana świątynia nie przetrwała zbyt długo, gdyż w 1605 roku została rozebrana. Na tym samym miejscu w 1606 r. z fundacji Anny Puczkowskiej i jej męża Kacpra z Sarnowa został wybudowany kościół parafialny p.w. świętego Mikołaja i świętej Doroty. Miało to miejsce za pontyfikatu papieża Pawła V, a kościół erygował ówczesny arcybiskup gnieźnieński Jarosław Bogoria ze Skotnik. Fakt ten zaświadcza wmurowana w ścianę prezbiterium płyta erekcyjna z czerwonego marmuru z liternictwem o kroju rzymskiej kapituły, która w tłumaczeniu z łaciny na Polski ma następujące brzmienie: „Sławny i szlachetny Kasper Puczek z rodu Rola i małżonka Anna z Sarnowa dzieło to ufundowali z kamieni na chwałę Bożą, Świętych i własną. Od fundamentów wzniesli w

Fot. 1 Odcinek muru między skrajną przyporą nawy a pierwszą przyporą prezbiterium elewacji południowej. Widoczne zagłębienie terenowe będące źródłem zastoiska wody i związanego z tym zawilgocenia oraz porostami glonami dolnych fragmentów ściany.

roku 1606, kierując się pobożnością świątynię tę zawierającą grobowiec prosząc Boga o odpuszczenie grzechów.”

10. Ocena stanu istniejącego oraz założenia konserwatorskie

Prace objęte zakresem niniejszej dokumentacji przewidują wykonanie remontu konserwatorskiego elewacji kościoła. W ramach działań przy elewacji zostanie wykonana naprawa zniszczeń struktury murów, naprawa bądź wymiana tynków, malowanie elewacji farbami krzemianowymi, konserwacja kamiennych elementów: portalu, herbów i figur na elewacji frontowej (w ramach odrębnego pozwolenia konserwatorskiego dotyczącego zabytków ruchomych), a także uzupełnienia i naprawy obróbek blacharskich. Izolacja pozioma i pionowa, której wykonanie także będzie niezbędne przy przedstawionych wyżej pracach, została objęta dokumentacją pn. „Projekt budowlany izolacja od strony zewnętrznej zawilgoconych murów kościoła - I etap”, która uzyskała pozwolenie konserwatorskie w roku 2020. W związku z powyższym ocena stanu zachowania ograniczy się jedynie do zakresu nieobjętego poprzednią dokumentacją.

Fot. 2 Wschodni odcinek muru prezbiterium od strony północnej na styku z zakrystią. Zawilgocenie, rozwój mikroorganizmów, a także naprawy wykonywane przy użyciu mocnej zaprawy cementowej są najpoważniejszymi problemami dotyczącymi ścian kościoła.

Fot. 3 Odcinek muru między skrajną przyporą nawy a kruchtą na elewacji południowej. Widoczne dość znaczne zawilgocenie ściany sięgające lokalnie do wysokości przekraczającej metr ponad poziom terenu.

Przyjęto ogólne założenie, że prace przeprowadzone przy obiekcie uhonorują historyczną formę i materię obiektu, która na przestrzeni wieków uległa kilkakrotnym przeobrażeniom. Jednym z podstawowych

celów opracowania jest naprawa zniszczeń ścian kościoła, zdefiniowanie czynników i przyczyn uszkodzeń i w rezultacie wskazanie metod naprawy.

Podstawowe zniszczenia elewacji kościoła mają swoją przyczynę w uwarunkowaniach zewnętrznych związanych z czynnikami atmosferycznymi i biologicznymi, takimi jak: działanie wody, zanieczyszczenie powietrza, zmiany temperatury, występowanie mikroorganizmów i roślin.

Najgroźniejszą w tej kategorii jest woda, której obecność w materiałach porowatych uruchamia większość procesów o charakterze destrukcyjnym. Szkody koncentrują się tam, gdzie mamy do czynienia z brakiem bądź niewłaściwym zabezpieczeniem przed działaniem wód opadowych. Jak wszystkie materiały porowate, ceglane mury i tynki są nasiąkliwe i wrażliwe na wodę. Wilgoć skumulowana w ścianach, a pochodząca z opadów, gruntu (podciągania kapilarnego) i użytkowania pomieszczeń, nie znajdując dostatecznie swobodnego ujścia na zewnątrz, powoduje brak równowagi wilgotno-

Fot. 4 Narożnik między nawą a prezbiterium od strony południowej. Odrowadzenie wody opadowej z dachu kościoła w narożnik między kruchtą a nawą spowodowało obniżenie gruntu i zaleganie wody przez długi okres czasu, co wpływa niekorzystnie na zawilgocenie muru.

Fot. 5 Skrajna przypora północna przy prezbiterium. Utrzymujący się długotrwale stan zawilgocenia powoduje szybki rozrost mikroorganizmów (glonów).

ściowej wypraw i samego muru. Podwyższona wilgotność uruchamia szereg sprzężonych ze sobą procesów powodujących destrukcję: rozpuszczanie i wypłukiwanie składników wiążących tynków i zapraw, migrację soli rozpuszczalnych, przemarzanie, a w efekcie osłabienie i dezintegrację tynków oraz ścian. W okresach, gdy temperatura spada poniżej 0°C woda zawarta w porach i spękaniach oraz w zaprawach zamarza ze znacznym wzrostem objętości i mechanicznie je rozsadza.

Z kolei mechanizm powstawania zielonych zanieczyszczeń i zniszczeń pochodzenia biologicznego przebiega następująco. Powierzchnia tynku z czasem zasiedlana jest przez rozmaite bakterie, grzyby, glony, porosty i inne substancje i organizmy. Znaczącą rolę odgrywa w tym przypadku wiatr transportujący duże ilości cząstek organicznych, a sąsiedztwo znacznej ilości zieleni, tak jak ma to miejsce w przypadku kościoła w Kwiatkowicach, może przyspieszyć to zjawisko. Proces niszczenia rozpoczyna się zwykle od osiadania bakterii, dla rozwoju których pożywką są wspomniane szczątki. Osadzając się na licu muru bakterie powodują rozkład części związków tworzących naturalną warstwę ochronną lica. Po pewnym czasie rola bakterii się kończy, jednak wytworzone przez nie produkty rozkładu tworzą wa-

Fot. 6 Nakrywa przypory na elewacji południowej. Obróbki zostały wymienione kilkanaście lat temu. Widoczny jest brak prawidłowego wcięcia pionowego elementu obróbki w mur, przez co dochodzi do zamakania muru i rozwoju mikroorganizmów.

*Fot. 7 Zastosowanie wtórnej, szczelnej betonowej opaski wokół kościoła powoduje, iż woda rozbryzgowa przyczynia się do dodatkowego zawilgoce-
nia murów kościoła.*

runki do rozwoju kolejnych grup fizjologicznych - grzybów i glonów (alg). Z kolei drobnoustroje te produkują kwasy zdolne do nadtrawiania powierzchni tynku, czy lica cegieł, a w dalszej kolejności wysolenia i postępującą destrukcję materiału. Najczęściej lokalizują się w partii cokołowej na styku z gruntem, w miejscach wiecznie zacienionych i zawilgoconych, obszarach w pobliżu rur spustowych lub w bliskim sąsiedztwie obiektu z zielenią.

10.4. Działanie człowieka

W tej kategorii ujmemy świadome działania człowieka przy zabytku, takie jak:

przebudowy, rozbudowy, remonty, montaż instalacji, których częstym efektem ubocznym są wtórne zniszczenia lub uszkodzenia materii zabytkowej. Zaliczamy tu również niepodejmowanie odpowiednich działań (brak profilaktyki) lub niewłaściwą eksploatację, mogące być źródłem procesów destrukcyjnych. W konkretnym przypadku kościoła w Kwiatkowicach główną przyczyną zniszczeń są zaniechania związane z brakiem bieżącej pielęgnacji obiektu - zapewnieniem prawidłowego systemu odprowadzenia wód opadowych spod ścian kościoła.

*Fot. 8 Ubocznym skutkiem zawilgoce-
nia muru jest odparzenie wierzchniej warstwy tynku- w tym przypadku nakrop (baranek) jest warstwą wtórną pokrywającą
wcześniejszy tynk wapienno- piaskowy.*

W ciągu kilku wieków swego istnienia obiekt poddany był kilku przebudowom, naprawom i ingerencjom, które wpłynęły na jego stan, zmieniając również estetyczny wygląd elewacji zewnętrznych. Brak materiałów archiwalnych oraz chociażby skromnych relikwów dawnego wystroju nie uprawnia do podejmowania istotniejszych zmian w wyglądzie kościoła.

10.5. Zdarzenia losowe

Do zdarzeń losowych zaliczamy zjawiska o charakterze siły wyższej, nieplanowane i nieprzewidziane, również takie, których sprawcą jest człowiek, ale którego działanie motywowane jest np. wrogimi intencjami.

Przykładem zdarzeń mieszczących się w tej kategorii są np. powalenia drzew, czy pożary, które mogą być wywołane uderzeniem pioruna, ale również celowym podłożeniem ognia. W materiałach archiwalnych dotyczących kościoła brak jest informacji o tego typu zdarzeniach.

10.6 Przyczyny zniszczeń elewacji kościoła

Ściany

Ogólny stan zewnętrznych murów kościoła ocenić można jako średni jednakże na pewnych jego fragmentach długotrwale utrzymujące się zawilgocenie prowadzi do postępujących uszkodzeń. Symptomy daje się zauważyć zwłaszcza we wnętrzu kościoła, gdzie znaczne zasolenia ścian powodują postępującą degradację tynków, a w dalszej kolejności także cegieł. Prawdopodobnym powodem tego stanu rzeczy były przeprowadzone przed kilkunastoma laty zmiany ukształtowania terenu wokół kościoła związane z wykonaniem nowej drogi procesyjnej. Nawierzchnia drogi została wyłożona betonową kostką brukową typu Polbruk na nieprzepuszczalnej podbudowie cementowej. Niwelacja terenu związana z ułożeniem nawierzchni i wyniesienie drogi procesyjnej zmieniło ówczesne ukształtowanie, przecinając naturalne spadki odprowadzające wodę spod kościoła. Spowodowało to tworzenie się zastoisk wody opadowej w bezpośrednim sąsiedztwie ścian kościoła i w dalszej konsekwencji zamakanie murów.

Dalszą konsekwencją tego stanu rzeczy był rozwój mikroflory na osłoniętych i zacienionych dolnych fragmentach ścian. Objawia się to w postaci żółtawych oraz zielonych - przechodzących w zielonoszare i brunatne - wykwitów. Podczas jednego z ostatnich remontów kościoła jego elewacje zostały pokryte warstwą nakropu cementowego. Spoista warstwa nakropu powoduje znaczne utrudnienie procesu dyfuzji pary wodnej przez ścianę, co w efekcie prowadzi do destrukcji wcześniejszych wypraw wapiennych. Poza odspojeniami oraz niewielkimi ubytkami tynków, na fragmentach tynków ujawniają się jednostkowe spękania, które mogą świadczyć o skurczach materiału, charakterystycznych dla zapraw z domieszkami cementu oraz niedostatecznym doczyszczeniu starego muru przed położeniem warstw nowego tynku. W okresach zimowych związanymi ze znacznymi różnicami temperatur oraz naprzemiennych cykli zamarzania i rozmrażania, w strukturze tej warstwy mogą zachodzić procesy prowadzące - w końcu - do stopniowego wykruszania materiału.

W najgorszym stanie są obie boczne elewacje kościoła - północna i południowa, a także elewacja od strony prezbiterium (wschodnia). Prawidłowe odprowadzenie wody sprzed elewacji frontowej skutkuje brakiem zawilgoceń, jednakże i tutaj można dostrzec część z pozostałych wymienionych wyżej zniszczeń, co spowodowane jest zastosowaniem szkodliwej warstwy cementowego nakropu.

Ze względu na znaczny stopień zawilgoceń ścian i tynków sięgających do wysokości 2 m, a czasami nawet powyżej, podstawowym postulatem byłoby - po usunięciu zawilgoconych, zdestruowanych i spękanych tynków z całej powierzchni kościoła - wykonanie dokładnego przeglądu jego powierzchni. Naprawy i rekonstrukcji wymaga także część profil i ciągnionych zwieńczenia ścian (gzymsu głównego oraz wystroju elewacji frontowej). Na tym etapie wskazane jest, aby ściany kościoła zostały nieotynkowane przez jeden lub dwa sezony, co pozwoliłoby na skuteczniejsze odparowanie wilgoci.

W przypadku murów kościoła na szczęście nie stwierdzono istotnych spękań konstrukcyjnych mogących mieć wpływ na statykę obiektu.

Warstwy malarskie

W samoistnych i odkrywkach wykonanych w trakcie oględzin budynku, pod warstwą współczesnej zacierki cementowej (nakropu) nie stwierdzono starszych warstw wymalowań.

Współcześnie elewacja została pokryta farbą dyspersyjną (emulsja), którą cechuje niska dyfuzyjność i dodatkowo podatność na rozwój zanieczyszczeń typu biologicznego.

Na całej powierzchni ścian zauważalny jest ponadto równomierny osad brudu i pyłu pochodzących z zanieczyszczeń spowodowanych zapyleniami powstałymi w trakcie prac polowych i ogrzewaniem paliwem stałym, a po części także ruchem pojazdów mechanicznych. Zanieczyszczenia uszczelniając zewnętrzną powłokę, utrudniają proces dyfuzji i - w efekcie - doprowadzają do częściowej destrukcji lica elewacji.

Tynki

Przed kilkadziesiąt laty, w trakcie remontu elewacji mającego na celu jej „odświeżenie”, pokryto stare tynki powszechnie stosowanym wówczas cementowo-wapiennym tynkiem nakrapianym: „barankiem”. W trakcie prac niestety nie wykonano wszystkich zabiegów związanych z prawidłowym doczyszczaniem i wyreperowaniem powierzchni ścian, co spowodowało wspomniane wyżej spękania i odspojenia.

Pierwotne tynki elewacji wykonane zostały w technologii wapienno-piaskowych, trójwarstwowych gładkich tynków, niebarwionych w masie z zawartością drobno- i średnioziarnistego kruszywa kwarcowego, co w efekcie naturalnemu tynkowi nadawało odcienie ciepłych szarości..

Niezadowalający stan oryginalnych tynków (pod warstwą współczesnego nakropu) w przeważającej części związany jest z faktem wykonywania doraźnych napraw, bez dbałości o wygląd całości elewacji charakterystyką zastosowanych materiałów (łaty,

uzupełnienia cementowe lub cementowo- wapienne) bądź zastosowania materiału o nie właściwych proporcjach i jakości składników.

Dekoracje

Powstały na przełomie manieryzmu i baroku kościół - z pewnością - był pierwotnie bardziej bogato dekorowany. Do dzisiejszych czasów zachowała się skromna, zredukowana dekoracja elewacji frontowej, a także gzyms główny powtarzający pierwotny kształt lub nawiązujący do oryginału. Jak stwierdzono powyżej, brak materiałów archiwalnych oraz pozostałości czy śladów dawnego wystroju, nie uprawnia do podjęcia decyzji o zmianach elewacji kościoła zmierzających do nadania mu bardziej stylowego historycznego wyglądu.

Stolarka

Stolarka drzwiowa została wymieniona podczas jednego z wcześniejszych remontów XX w. Znajduje się ona w dość dobrym stanie niewymagającym zabiegów konserwatorskich.

Elementy metalowe

Brak jest oryginalnych elementów metalowych na elewacji. Z współczesnego okresu pochodzi lampa nad wejściem głównym, krata i elementy okuć drzwi oraz konstrukcja stalowych okien kościoła wykonana z profili stalowych. Powinny być one pozostawione, ocenione pod kątem zniszczeń korozyjnych poddane naprawie i niezbędnym naprawom konserwacyjnym.

Elementy kamienne

Oryginalnymi elementami kamiennymi na elewacji są dwa kartusze herbowe umieszczone z obu stron, ponad arkadą portalu wejściowego. Prawdopodobnie w trakcie każdego z kolejnych współczesnych remontów były one przemalowywane stąd zarówno ich czytelność, jak i ostrość detalu są niezadowalające. Elementy te powinny zostać poddane profesjonalnym zabiegom konserwatorskim zmierzającym do usunięcia wtórnych nawarstwień i przywrócenia - w miarę możliwości - wyglądu zbliżonego do pierwotnej formy.

Obróbki blacharskie

Jednym z ważniejszych zagadnień bezpośrednio wpływających na stan elewacji są obróbki blacharskie. W przypadku niestaranego wykonania i nieszczelności opierzeń gzymsów i pasów elewacyjnych, czy wadliwie wykonanych rąbków i kapinosów obróbek, prowadzi to do uszkodzeń tynków, detali oraz zawilgocenia partii przyległego muru. Odrębnym zagadnieniem jest zaproponowanie trwałej technologii wykonania nakryć górnych powierzchni przypór, gdyż obecne wykonane ze stalowej blachy powlekanej nie zostały zamocowane w należyty sposób - brak jest wcięcia pod tynk (wykonania tak zwanej wydry). Pokrycie dachu było wymieniane przed ponad 30 laty na wykonane z blachy miedzianej i znajduje się w dość dobrym stanie, zostały skradzione natomiast dolne odcinki rur spustowych i zamienione na rury plastikowe o zbyt małej średnicy, co również może przyczyniać się do nadmiernego zawilgacania ścian. Pro-

blem ten powinien zostać rozwiązany na planowanym etapie prac remontowych odnoszących się do elewacji. Biorąc pod uwagę fakt iż połacie dachu kościoła zostały przykryte blachą miedzianą układano na rąbek stojący optymalnym materiałem krycia w przypadku uzupełnień jest ten sam rodzaj blachy.

11. Program robót budowlanych przy remoncie elewacji kościoła wraz z charakterystyką konstrukcyjno- materiałową

11.1. Prace wstępne

Na etapie wykonawczym na prace bezpośrednio je poprzedzające winny złożyć się następujące czynności:

- ✦ Przeprowadzenie szczegółowych oględzin stanu zachowania, zaplanowanie metodyki i harmonogramu działań zgodnych z niniejszą dokumentacją i *Programem prac konserwatorskich*.
- ✦ Weryfikacja mapy stanu zachowania dotycząca całego zakresu prac (obszarów całości murów) z pokazaniem lokalizacji charakterystycznych destrukcji, która następnie posłuży do zilustrowania zakresu zabiegów i ingerencji budowlano- konserwatorskich.

Powyższe informacje będą kluczowe przy podejmowaniu decyzji o dalszych kierunkach działań konserwatorskich i zaplanowaniu właściwej kolejności prac.

11.2. Powierzchnia ściany

Kolejną czynnością będzie usunięcie z powierzchni ścian wtórnych nawarstwień, w tym w pierwszej kolejności skucie wtórnych i nieoryginalnej warstwy Cementowego nakrapianego tynku „baranka” oraz mocnych cementowych tynków w partii cokołowej. Przy usuwaniu każdego z wtórnych rodzajów nawarstwień zaleca się wykonanie prób. Sprawdzenia stanu ścian należy dokonać poprzez dokładne, systematyczne opukiwanie powierzchni. Zaleca się wykonywanie prac rozpoczynając od góry elewacji, tak, aby uniknąć powtórnego jej zabrudzenia.

Po zakończonym czyszczeniu wstępnym elewacji należy wstępnie oczyścić ściany sprężonym powietrzem, a następnie umyć za pomocą agregatów ciśnieniowych.

Przy próbie usunięcia warstwy wtórnych napraw cementowych z tynków i detali proponuje się usuwać wtórną warstwę ręcznie opukując powierzchnię obuchami młotków, podważając i odłupując ją za pomocą szpachli, dłut lub przecinaków.

Najważniejszym estetycznie etapem prac będzie reperacja tynków i pomalowanie elewacji.

W miejscach zaatakowanych przez glony i porosty (najczęściej dotyczy to będzie partii cokołowej, osłoniętych narożników, zachodniej ściany szczytowej, okolic rur spustowych i obróbek blacharskich należy doczyścić powierzchnię tynku poprzez zeszczotkowanie, zeszkrobanie lub zdrapanie, Następnie należy przeprowadzić kilku-

krotną dezynfekcję, do której można użyć np. roztworu etylowego preparatu Lichenici-da 464 (firma Bresciani - Włochy), lub gotowe fabryczne preparaty biobójcze np. Sto Prim Fungal C firmy Sto BFA firmy Remmers, Biotin R (firma CTS - Włochy), Optogrunth Fungith firmy Optolith, KEIM Algicid Plus, KEIM Sikagard-715 W Histolith Algen Entferner, Schimmel EX MG Distribution (Caparol) lub inne o zbliżonych właściwościach i parametrach.

Na całej powierzchni cokołu powyżej poziomu gruntu do profilu wieńczącego zaleca się wykonanie tynku renowacyjnego (np. Remmers Sanierputz WD, MC Bau-chemie Oxal Sanierputz czy Caparol CAPATECT WTA). W tym przypadku kolejność działań i rodzaje użytych materiałów należy dostosować do zaleceń producentów. Przykładowo przy zastosowaniu technologii Caparol należy nanieść obrzutkę tynkarską CAPATECT Vorspritz z systemu tynków renowacyjnych WTA Capatect firmy Caparol. CAPATECT -Vorspritz nanosić sieciowo (bez zakrywania całej powierzchni). CAPATECT -Vorspritz наносzony jest przy pomocy kielni. Czas schnięcia wynosi przynajmniej 24 godz. i jest uzależniony od warunków atmosferycznych. Następnie na suchy tynk CAPATECT Vorspritz nanieść tynk komorowy CAPATECT Porengrundputz. Nawilżanie jest konieczne jedynie w przypadku mocno chłonących podłoży (tu, raczej nie). Stosując CAPATECT Porengrundputz WTA zniwelować nierówności, puste spoiny, otwory itp. nawet do grubości 4 cm w jednym cyklu roboczym. Obróbkę przeprowadzić ręcznie przy pomocy kielni lub przy pomocy agregatu tynkarskiego (np. PFT G4). Powierzchnię ściągnąć przy pomocy listwy aluminiowej. Częściowo stwardniały tynk przeczesać pionowo i poziomo metalowym grzebieniem. Minimalna grubość warstwy tynku to 1,5 cm. Czas schnięcia CAPATECT Porengrundputz WTA wynosi 10 dni na każdy 1 cm grubości warstwy. Po upływie karencji na wystarczająco suchy tynk CAPATECT Porengrundputz WTA nanieść ręcznie przy pomocy kielni lub agregatem tynkarskim (np. PFT G4) CAPATECT Sanierputz WTA tak, by powstała warstwa o grubości przynajmniej 1.5 cm Po nałożeniu warstwy powierzchnię ściągnąć przy pomocy listwy aluminiowej i zatrzeć packą.

Partie osłabionych tynków a kwalifikujących się do pozostawienia należy wz-mocnić poprzez zabieg impregnacji opartymi na estrach kwasu krzemowego np. pre-paratem Silitol-Konzentrat 111 firmy Caparol, rozcieńczonym wodą w proporcjach 1:1.

Niewielkie spękania należy poszerzyć i uzupełnić materiałem elastycznym Cap-elast Reiß-Spachtel (szpachlówka) firmy Caparol. Po związaniu powierzchnię należy w razie potrzeby przeszlifować papierem ściernym. Drobne rysy na tynkach, tworzące miejscowo siatkę włosowatych spękań są stabilne, ale należy je możliwie zamknąć, stosując nastrzykiwanie zaprawami iniekcyjnymi spośród gotowych produktów firm Remmers, Tubag-STO, Baunit, Mapei lub in., np. na bazie wapna redyspergowanego lub innymi mineralnymi, modyfikowanymi dodatkami poprawiającymi przyczepność i plastyczność, co pozwala wnikać w najdrobniejsze szczeliny.

Od strony technologicznej do uzupełnień tynków przewiduje się zastosowanie tradycyjnych tynków mineralnych, dwuwarstwowych (obrzutka, warstwa nośna ze sz-lichtą), wapienno- piaskowych lub wapienno- cementowych. W drugim przypadku pro-

ponuje się zaprawę cementowo- wapienną z białym cementem i wapnem trasowym. Proporcje zaprawy: podkładowa - 1 cz. wapna trasowego, 1 cz. białego cementu, 5 cz. szarego płukanego piasku; szlichta - 1 cz. wapna trasowego, 0,5 cz. białego cementu, 4,5 cz. szarego płukanego drobnego przesianego piasku. Dopuszcza się zastosowanie gotowych fabrycznie zapraw o stałych parametrach, jednakże wskazane jest, aby były to preparaty np. na bazie wapna dołowanego lub trasowego. Uzupełniane fragmenty tynków należy zatrzeć zgodnie z sąsiadującą, pierwotną fakturą. Jako warstwę wykończeniową tynku przewiduje się zastosowanie cienkowarstwowej mineralnej zaprawy gładzonej o uziarnieniu ok. 0,3÷0,6 mm np. tynkami wyrównawczymi firmy Optolith, Keim lub równoważnymi. Proponuje się np. zastosowanie tynku Optosan Renoputz, który jest historyczną zaprawą wapienno – trasową o różnych frakcjach uziarnienia. Po nałożeniu tynku wyrównawczego należy zastosować tynk nawierzchniowy np. firmy Optolith - Optosan Trassfeinputz – cienkowarstwowy tynk na zabytkowe podłoża o drobnym uziarnieniu.

Po związaniu i dobrym wyschnięciu tynków (min. okres ok. 2 tygodni przy dobrej suchej pogodzie) należy pomalować powierzchnie tynków oraz gzymsy farbą krzemianową uprzednio gruntując podłoża preparatami głęboko penetrującymi np. Sto Prim Gruntex lub podobnymi. Z konserwatorskiego punktu widzenia korzystne jest zastosowanie farb na bazie szkła wodnego potasowego, (farb krzemianowych) lub zastosowanie farb odwracalnych, o spoiwie silikonowym. np. Soldalit-Arte (bez bieli tytanowej) lub Soldalit firmy Keim rozcieńczonej preparatem Soldalit-Fixativ w odpowiednio ustalonej proporcji (warstwa wierzchnia - bez rozcieńczenia).

W projekcie remontu i kolorystyki elewacji zaproponowano przykładowy, uzgodniony wstępnie z inwestorem i służbami konserwatorskimi układ kolorów, jednak przed malowaniem należy wykonać próbne wymalowania na fragmencie elewacji o powierzchni nie większej niż 1 m². Ostateczną decyzję, co do koloru i sposobu malowania należy podjąć komisyjnie z udziałem przedstawiciela WKZ.

Ze względu na wysoki stopień hydrofobowości obu rodzajów farb nie ma potrzeby wykonywania dodatkowego zabiegu hydrofobizacji.

UWAGA: Wszystkie zalecane poniżej prace zewnętrzne powinny być wykonywane w sprzyjających warunkach atmosferycznych, umożliwiających naturalne wysychanie zastosowanych materiałów, przy dobowej temperaturze nie spadającej poniżej +5°C.

11.3. Konserwacja elementów metalowych

W przypadku elementów metalowych: skorodowanej ślusarki okiennej, krzyży, okuć drzwiowych i lampy nad wejściem, po odpowiednim przygotowaniu podłoża, powinny one zostać pokryte farbami podkładową i wykończeniową przeciwrdezwną ze zmodyfikowanymi żywicami alkidowymi. Proces konserwacji powinien przebiegać następująco:

- ✦ Oczyszczenie powierzchni metalu z powłok malarskich i luźnych produktów korozji, metodami chemicznie. W praktyce stosujemy czyszczenie przy pomocy zmy-

wających środków chemicznych np. Scansol lub Remosol a następnie przeszlifowanie powierzchni metalu papierem ściernym o gradacji od P60 do P150.

- ✦ Dokładne oczyszczenie powierzchni metalu z zapyleń, a następnie odtłuszczenie rozpuszczalnikami organicznymi;
- ✦ Stabilizacja chemiczna odświeżonej powierzchni metalu (farba antykorozyjna pośrednia np. minia bądź TOP-KOR Preparat odrdzewiający firmy Polifarb Łódź;
- ✦ Dwukrotne naniesienie wierzchniej warstwy malarskiej (zewnętrzna dwuskładnikowa farba chemoutwardzalna) w kolorze ciemnego grafitu lub antracytu. elementów metalowych dwuskładnikowym strukturalnym lakierem poliuretanowym Lowigraf Pur firmy Polifarb Łódź w kolorze grafitowym. Jest to emalia o wysokiej odporności na warunki atmosferyczne, skutecznej ochronie antykorozyjnej (dzięki zawartości pigmentów metalicznych i antykorozyjnych) oraz dobrym efekcie estetycznym. Wszystkie prace powinny być wykonane ze względów technologicznych przy temp. minimalnej powyżej +5 C. Należy przestrzegać zaleceń producenta danego materiału zawartych w kartach technicznych. Sugerowana kolorystyka elementów: RAL Umbragrau 7022.
- ✦ Alternatywnie możliwe jest zastosowanie na oczyszczonej powierzchni - farby do metalu Schill, Hamerite lub Valentine, które mają tę właściwość, że pasywną nieoczyszczoną rdzę i zabezpieczają metal przed działaniem korozji. Nie jest konieczne wówczas stosowanie farb podkładowych. Należy zastosować powłoki, które dadzą efekt zbliżony do oksydowania – kolory grafitowe lub ciemnografitowe.

Docelowo bezpośrednio przy ścianie kościoła należy wykonać okrawężnikowaną opaskę o szerokości min. 60 cm wypełnioną grubym żwirem bądź tłuczniem kamiennym zwracając uwagę na to, aby były to kamienie jednego z jednego rodzaju skały (różnorodność kamieni sprzyja rozwojowi alg).

11.4. Konserwacja elementów kamiennych

Zabieg ten dotyczy jedynie portalu i dwóch herbów Rola i Jastrzębiec. Stanowią zachowane oryginalnie relikty wystroju starego kościoła i prace przy ich konserwacji należy wykonywać ze szczególną starannością. Zgodnie z decyzją WUOZ Łódź, na ten zakres prac - przed ich wykonaniem - należy uzyskać odrębne pozwolenie na prowadzenie prac przy zabytkach ruchomych,. Prawdopodobnie kartusze herbowe były polichromowane i nie jest wykluczone, iż obecna kolorystyka w ogólnym zarysie powtórza pierwotną. Podobnym zabiegom konserwatorskim, których wykonanie uwarunkowane jest złożeniem do akceptacji do WUOZ Łódź programu prac, będą poddane trzy rzeźby usytuowane w niszach z elewacji zachodniej przedstawiające Matkę Boską oraz świętych Piotra i Pawła wykonane jako imitacje kamienia w formie odlewów z zaprawy cementowej lub gipsu.

Prace prowadzone in situ należy rozpocząć od usunięcia wtórnych nawarstwień.

Istnieje wiele metod czyszczenia zabytkowych elementów kamiennych, których skuteczność zależy od wielu czynników takich chociażby jak: rodzaju materiału, jego twardości, struktury makro- i mikroskopowej, składu chemicznego, stopnia zawilgoce-

nia, rozrzeźbienia powierzchni i wielu innych. W tym przypadku te elementy wystroju wykonano najprawdopodobniej z piaskowca. Wybór ostatecznej metody czyszczenia powinien być uzależniony od oceny skuteczności dokonanej po przeprowadzeniu prób na fragmentach. W celu dobrania najlepszej metody oczyszczania elewacji należy mieć na względzie aspekt konserwatorski- metoda czyszczenia nie może usuwać materii zabytkowej obiektu ani jej uszkodzić.

Nowoczesne techniki są dostosowane do różnych typów podłoży. Przed rozpoczęciem prac określi się rodzaj i stopień zniszczenia materiału, doprecyzując stopień i grubość nawarstwień. Prace winny być prowadzone przez konserwatora, by mieć pewność, że planowana metoda oczyszczająca nie uszkodzi zabytku. Na wstępnym etapie można także stwierdzić, czy wystarczy tylko czyszczenie, czy konieczne będą dodatkowe prace wzmacniające bądź drobne rekonstrukcję.

Pierwszą czynnością powinno być oczyszczenie powierzchni z zabrudzeń i zapylenia, spowodowanych wspomnianymi wyżej czynnikami. Zabieg powinien być wykonany powietrzem pod ciśnieniem

Istnieje kilka sposobów fizyko-mechanicznego czyszczenia powierzchni zabytków: usuwanie ręcznymi narzędziami, piaskowanie, mikropiaskowanie, mikrogumkowanie, czyszczenie parą wodną, stosowanie sodu lub suchego lodu, ablacja laserowa. Spośród wymienionych wielu metod czyszczenia powierzchni elewacji najskuteczniejszymi dla kamienia powinny okazać się:

Czyszczenie termoparą

Jest to metoda skuteczna w przypadku pozostałości farb dyspersyjnych lub powierzchniowych zabrudzeń niezbyt ściśle związanych z podłożem. Skutecznie natomiast rozmiękcza i usuwa powierzchniowe nawarstwienia organiczne i mieszane. Metoda skraca czas czyszczenia i pozwala usunąć tłuste zabrudzenia. Może jednak spowodować szok termiczny i uszkodzić materiał oryginału. Na skutek wzrostu temperatury materiał gwałtownie się rozszerza, dlatego mogą powstać mikrorysy i pęknięcia. Metoda polega na wykorzystaniu agregatu generującego parę wodną do 140° C przy niskim ciśnieniu roboczym. Woda po wyjściu z dyszy zamienia się w parę. Para wodna ma słabsze działanie mechaniczne, dlatego nie likwiduje zanieczyszczeń, które głęboko wniknęły w podłoże.

Czyszczenie laserem

Czyszczenie laserowe uważane jest za optymalny sposób, którego dotychczasowe ograniczone stosowanie było spowodowane wysokimi cenami w tego typu zabiegów. Jednakże od pewnego czasu, w miarę pojawiania się coraz większej ilości urządzeń czyszczących metoda ulega upowszechnieniu. Technologia usuwania zabrudzeń metodą ablacji laserowej zaliczana jest do metod bezinwazyjnych. Do usunięcia zanieczyszczeń nie stosuje się żadnych materiałów ściernych, powierzchnia czyszczona jest impulsem laserowym o precyzyjnie dobranych parametrach, dzięki czemu możliwe jest dostosowanie impulsu niemalże do każdego rodzaju powierzchni. Lasery

emitują promieniowanie elektromagnetyczne o długości fali charakterystycznej dla danego ośrodka. Emisja takiego promieniowania może następować w sposób ciągły lub impulsowo. Zasada metody polega na naświetlaniu impulsami promieniowania laserowego powierzchni kamienia. Promieniowanie jest absorbowane przez ciemne nawarstwienia. Szare i czarne nawarstwienia silnie absorbują promieniowanie laserowe, natomiast jasne podłoże (czysty kamień) nie, gdyż w dużym stopniu je odbija. Aby uczynić proces skuteczniejszym, możliwe jest zwilżenie zabrudzonej warstwy dodatkowo wodą, w celu pogłębienia barwy i zwiększenie absorpcji promieniowania oraz po to, aby woda pochłaniająca promieniowanie gwałtownie parowała, ułatwiając tym samym mechaniczne pękanie usuwanego nawarstwienia (mikroeksplozja). Technika czyszczenia laserowego jest nieustannie rozwijana i niemalże co roku pojawiają się urządzenia doskonalsze technicznie, które eliminują niedoskonałości urządzeń poprzednich generacji.

W przypadku elementów polichromowanych istnieje jednakże zagrożenie usunięcia oryginalnych warstw polichromii, dlatego też czynności te należy powierzyć doświadczonemu operatorowi tego typu urządzeń, pod nadzorem dyplomowanego konserwatora kamienia.

Mikropiaskowanie

Jedną z odmian rodziny urządzeń wykorzystujących czyszczenie metodami ściernymi jest sprzęt firmy IBIX, który dzięki swoim niewielkim rozmiarom pozwala dotrzeć do trudno dostępnych miejsc. Urządzenie przeznaczone jest także do czyszczenia małych powierzchni. Zaletą jest to, że czyszczenie elewacji, usuwanie z nich graffiti, czyszczenie drewna, czy też czyszczenie powierzchni metalowych i usuwanie z nich rdzy i w efekcie przygotowanie do malowania w standardzie SA3, może odbywać się praktycznie bez uszkodzeń. Opatentowany kształt dyszy i wywołanie spiralnego ruchu obrotowego pozwalają na poszerzenie obszaru kontaktu ścierniwa z powierzchnią, utrzymanie jednolitości czyszczenia oraz precyzyjną regulację strumienia. Jednocześnie możliwe jest zwiększenie odległości operatora od obrabianej powierzchni, co zmniejsza inwazyjność metody i zapewnia jednolity efekt czyszczenia. Urządzenie cechuje niskie zużycie energii sprężonego powietrza i czyszczywa, co przekłada się na wymierne oszczędności. Ciśnienie robocze sprężonego powietrza schłodzonego i osuszonego jest regulowane od 0,2 bar.

Czyszczenie narzędziami ręcznymi

Ten rodzaj czyszczenia stosowany jest do doczyszczania niektórych rodzajów zabrudzeń (np. zabrudzenia z smołą lub farbą) i polega na mechanicznym usuwaniu (zeskrobywaniu) powłok lub zanieczyszczeń metodami tradycyjnymi (przy pomocy skalpeli, szpachli, miękkich szczotek itp.). W celu wybrania optymalnej metody proponuje się wykonanie prób na elewacji i podjęcie decyzji w obecności Projektanta (autora programu). Decydującym czynnikiem przy jej wyborze będzie niespowodowanie istotnych zniszczeń łoża. W przypadku czyszczenia ręcznego należy się liczyć z tym, iż nie

uzyskamy wystarczająco czystego podłoża, w związku z czym - jako uzupełniające - wskazane jest zastosowanie lasera, metod ciśnieniowych lub chemicznych.

Uzupełnienie ubytków kamienia i cementowych odlewów kitami

Jeżeli po odstonięciu z was przemaalowań odstonią się niewielkie uszkodzenia przeznacza się je do uzupełnienia za pomocą specjalistycznej zaprawy przeznaczonej do renowacji kamienia naturalnego o następujących właściwościach:

- wykazująca się dużą plastycznością (elastycznością);
- jako produkt dojrzały (po wyschnięciu) nie powinna zmienić swojej objętości;
- odporna na wnikanie wody;
- odporna na zabrudzenia i pleśń;
- mrozoodporna;
- możliwość precyzyjnego dobrania wybarwienia.

Po oczyszczeniu z nawarstwień można przystąpić do wykonania reprofilowania zniszczonych kartuszy przy użyciu barwionych w masie zapraw na bazie niskoalkalicznego białego cementu 52,5 bądź cementu romańskiego o odpowiednim zapigmentowaniu (sproszkowane pigmenty mineralne), z piaskiem kwarcowym jako wypełniaczem o granulacji wynikającej z obserwacji petrograficznych, starając się maksymalnie zbliżyć wygląd nowych fragmentów do oryginału. Możliwe jest także użycie barwionych w masie specjalnych zapraw o spoiwie mineralnym Restauriermörtel (Remmers), Sandstein Restauriermörtel lub Steinerzatzmasse 0,4 firmy STO, KEIM Restauro Top (Keim), bądź innych o zbliżonych właściwościach. Przygotowane kity powinny posiadać właściwości zbliżone lub niższe w odniesieniu do materiału uzupełnianego, kolorem i fakturą imitować uzupełniany materiał. Masy produkowane są w kilku kolorach, zatem optymalnym jest ich zmieszanie w celu przygotowania kilku nowych kolorów najbardziej zbliżonych do oryginalnych lub dodatkowo zabarwienie pigmentami. Masy te mają niższą odporność mechaniczną niż rodzimy kamień, nie odbarwiają się pod wpływem działania wody, muszą posiadać względnie dobre przewodnictwo kapilarne i być odporne na operowanie promieni słonecznych (ultrafiolet). W celu zwiększenia przyczepności kitów do rodzimego podłoża, zwłaszcza przy uzupełnianiu cienkich warstw, możliwe jest pokrycie jego powierzchni akrylowym środkiem adhezyjnym lub zastosowanie jako wody zarobowej roztworu do polepszania własności zapraw opartego na bazie wodnej dyspersji polimerów rozcieńczonego wodą w stosunku 1:6.

W przypadku rzeźb figuralnych ewentualne uzupełnienia należy wykonać z zaprawy na bazie białego niskoalkalicznego białego cementu 52,5 bądź cementu romańskiego bez zapigmentowania (rzeźby od momentu powstania miały wykończenie z surowej zaprawy i były polichromowane). Należy zastosować analogiczne preparaty poprawiające adhezję kitów do oryginalnych doczyszczonych fragmentów rzeźb.

11.5. Naprawy i wymiany obróbek blacharskich

Nieszczelne bądź wadliwie wykonane obróbki blacharskie są jedną z podstawowych przyczyn zniszczeń budynków, zatem remont elewacji i ustawienie przy tej okazji rusztowań są dobrym pretekstem aby dokonać przeglądu obróbek zwłaszcza w okolicach gzymsu głównego. Należy dokonać przeglądu pokrycia połączeń dachowych i ofasowań, a następnie wyeliminować nieszczelności - poprawienie rąbków, zamocować poluzowane lub poderwane oraz - w ostateczności - dokonać wymiany brytów lub arkuszy na wykonane z materiału którego wykonano obecne pokrycie: miedzianej blachy walcowanej o grubości 0,56-0,7 mm. Aby upodobnić pokrycie do istniejącego sugeruję się zastosowanie blachy miedzianej prepatynowanej. Przy robotach należy zwrócić uwagę na:

- wykonanie odpowiedniego spadku przy mocowaniu rynien;
- wykonanie prawidłowego połączenia wpustu rynien z rurami spustowymi by uniknąć przelewania się wody i zalewania ścian i gzymsów;
- wysunięcie brzegów kapinosów 2 cm poza krawędź muru;
- ewentualne nowe rury spustowe prowadzić w śladzie dawnych, zwracając uwagę na właściwe połączenia poszczególnych odcinków rur. Należy koniecznie wykorzystać stare mocowania rur do ścian elewacji kościoła, a ewentualne nowe mocować w miejscu starych, po to aby nie wykonywać dodatkowych otworów
- obejmy mocujące osadzić w odstępach co ok. 2m. Stosować obejmy otwierane. Na rurach spustowych przylutować trójkątne noski w celu oparcia ich na obejmach.

12. Uwagi końcowe

Wszystkie prace należy wykonywać zgodnie z obowiązującymi „Warunkami wykonania i odbioru robót budowlano-montażowych - tom I, Budownictwo ogólne.”, pod nadzorem osoby uprawnionej do kierowania pracami budowlanymi oraz z zachowaniem wymogów BHP i ppoż., w zakresie wynikającym z prowadzonego rodzaju robót.

Materiały winny posiadać wymagane świadectwa dopuszczenia do stosowania w budownictwie. Szczególną wagę należy przywiązywać do warunków temperaturowych, wilgotnościowych i terminowych określonych przez producentów materiałów konserwatorskich i budowlanych.

Prace winny być prowadzone pod kierownictwem i nadzorem nadzorem osoby posiadającej odpowiednie uprawnienia, przez specjalistyczne firmy posiadające zarówno doświadczenie konserwatorskie, jak i wykwalifikowany personel.

Wszelkie odstępstwa od niniejszego opracowania należy uzgadniać ze służbami konserwatorskimi oraz autorem niniejszej dokumentacji.

W trakcie prowadzenia poszczególnych etapów prac mogą ujawnić się nieprzewidziane okoliczności, które mogą mieć wpływ na dalszy przebieg postępowania konserwatorskiego. Każdy etap prac należy konsultować na bieżąco z osobą pełniącą nadzór konserwatorski. O wszelkich zmianach oraz nieprzewidzianych okolicznościach

należy informować na bieżąco osobą pełniącą nadzór konserwatorski oraz autorów niniejszego opracowania.

OPRACOWAŁ:

mgr inż. arch. Wojciech Szygendowski
upr. budowlane 304/86/WŁ
upr. konserwatorskie 3/94; PSOZ OWŁ/VIII-DN/6790/223/94

Łódź, maj 2021 r.

Wojciech Piotr Szygendowski

- upr. nr 304/86/WŁ

Małgorzata Chilewska- Grabara

- upr. nr 285/94/WŁ

OŚWIADCZENIE PROJEKTANTA I SPRAWDZAJĄCEGO

Wojciech Piotr Szygendowski

Jako projektant i sprawdzający zgodnie z wymaganiami ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 roku o zmianie ustawy Prawo budowlane – Art. 20 ust. 4 (Dz. U. Nr 93, poz. 888) oświadczamy, że wykonany oraz zweryfikowany niniejszy Projekt budowlany p.n.:

„PROJEKT BUDOWLANY REMONTU ELEWACJI KOŚCIOŁA ŚW. MIKOŁAJA I ŚW. DOROTY W KWIATKOWICACH”

odnoszący się do nieruchomości położonej w Kwiatkowicach - Kolonia 3, 98-105 Wodzierady, gm. Wodzierady, pow. łaski, woj. łódzkie, nr działki - 90 w obrębie 0011 Kolonia - Kwiatkowice

jest zgodny z obowiązującymi przepisami oraz zasadami wiedzy technicznej.

PROJEKTANT :

SPRAWDZAJĄCY :

Rodzaj opracowania:	PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH I RESTAURATORSKICH	
Branża:	INFORMACJA DOTYCZĄCA BEZPIECZEŃSTWA I OCHRONY ZDROWIA	
Obiekt:	KOŚCIÓŁ ŚW. MIKOŁAJA I ŚW. DOROTY W KWIATKOWICACH	
Adres obiektu:	Kwiatkowice Kolonia 3, 98-105 Wodzierady gm. Wodzierady, pow. łaski, woj. łódzkie Nr działki - 90; Obręb: 0011 Kolonia - Kwiatkowice	
Inwestor:	PARAFIA ŚW. MIKOŁAJA I ŚW. DOROTY W KWIATKOWICACH KWIATKOWICE - KOLONIA 3, 98-105 WODZIERADY	
Zespół projektowy:	Wojciech Szygendowski - Architektura i Konserwacja ul. Tatrzeńska 111/43; 93-279 Łódź	
Opracował:	mgr inż. arch. Wojciech Szygendowski nr upr. 304/86/WŁ	podpis:
Data opracowania:	Maj 2021 r.	

SPIS TREŚCI

1. Zakres robót dla całego zamierzenia budowlanego i konserwatorskiego oraz kolejność realizacji poszczególnych elementów.
2. Wykaz istniejących elementów zadania
3. Wskazanie elementów przy obiekcie, w którym prowadzone są prace, które mogą stwarzać zagrożenie bezpieczeństwa i zdrowia ludzi.
4. Wskazanie dotyczące przewidywanych zagrożeń występujących podczas realizacji robót budowlanych i prac konserwatorskich, określające skalę i rodzaje zagrożeń oraz miejsce i czas ich wystąpienia.
5. Wskazania sposobu prowadzenia instruktażu pracowników przed przystąpieniem do realizacji prac szczególnie niebezpiecznych.
6. Wskazanie środków technicznych i organizacyjnych, zapobiegających niebezpieczeństwom wynikającym z wykonywania robót budowlanych i prac konserwatorskich w strefach szczególnego zagrożenia zdrowia lub w ich sąsiedztwie, w tym zapewniających bezpieczną i sprawną komunikację, umożliwiającą szybką ewakuację na wypadek pożaru, awarii i innych zagrożeń.

CZĘŚĆ OPISOWA:

Przedmiot i podstawa opracowania.

Przedmiotem opracowania jest informacja dotycząca bezpieczeństwa i ochrony zdrowia odnosząca się do rozwiązań zastosowanych w projekcie budowlanym robót przy elewacjach kościoła świętego Mikołaja i świętej Doroty w Kwiatkowicach - II etap.

Podstawę opracowania stanowią:

- Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 23 czerwca 2003 r. w sprawie informacji dotyczącej bezpieczeństwa i ochrony zdrowia oraz planu bezpieczeństwa i ochrony zdrowia (Dz. U. nr 120 poz. 1126)
- Projekt budowlany izolacji od strony zewnętrznej zawilgoconych murów kościoła - I etap

1. Zakres robót

Zamierzenie objęte niniejszą dokumentacją przewiduje wykonanie:

1.1. Lokalne naprawy murów, wykonania i napraw tynków oraz malowanie

- Skucie odparzonych, spękanych, zmurszałych oraz zawilgoconych tynków,
- Naprawa spękanych i zarysowanych ścian oraz nadproży
- Oczyszczenie metodami ściernymi tynków i elementów wystroju przeznaczonych do zachowania.

- Oczyszczenie odsłoniętego lica muru (po skuciu tynków i wykonanych naprawach) z resztek zaprawy, pyłu przy użyciu szczotek, agregatów myjących i piaskujących powierzchnię lub sprężonego powietrza.
- Zabiegi osuszające i odsalające zawilgocone w strefie mury podokiennej i cokołu budynku.
- Uzupełnienie tynków.
- Naprawa oraz odtworzenie zniszczonych i brakujących elementów detalu (konsole, festony, groteski, pilastry, gzymsy, bonie, opaski)
- Szpachlowanie tynków zachowanych szpachlówką krzemoorganiczną.
- Zagruntowanie muru preparatem krzemoorganicznym.
- Malowanie podkładowe tynków.
- Malowanie końcowe wykonane barwionymi fabrycznie farbami krzemoorganicznymi wg kolorystyki projektowej.

1.2. Roboty pozostałe

- Prace blacharskie i pokrywcze – wykonanie opierzeń, ofasowań gzymsów i parapetów.
- Roboty izolacyjne i dezynfekcyjne, hydrofobizacja (partia cokołu i ściany prześwitu bramowego)
- Prace instalacyjne na elewacjach (usunięcie nieczynnych i porządkowanie istniejących instalacji.
- Roboty porządkowe i wykończeniowe.

2. Wykaz istniejących obiektów budowlanych

Na działce znajduje się murowany, budynek kościoła o jednej kondygnacji użytkowany jako obiekt kultu, ponadto na wygrodzonym terenie przy kościele ustawiona jest dzwonnica. Wraz z plebanią oraz towarzyszącymi jej zabudowaniami gospodarczymi, kościół i dzwoniąca stanowią wyodrębnioną enklawę usytuowaną na zachód od drogi między Szadkiem a Lutomińskiem.

3. Wskazanie elementów zagospodarowania terenu, które mogą stwarzać zagrożenie bezpieczeństwa i zdrowia ludzi

Przy ścianach budynku poza siecią elektryczną nie przebiegają inne sieci ani naziemne instalacje energetyczne.

Prace przy wykopach należy wykonywać ręcznie.

Przed przystąpieniem do robót w pobliżu sieci elektroenergetycznych należy dokonać identyfikacji przebiegających linii elektroenergetycznych oraz rozpoznać użytkownika linii.

Należy dążyć do tego, by prace były wykonywane tylko i wyłącznie przy wyłączonej linii elektroenergetycznej. W przypadku konieczności prowadzenia prac przy czynnej linii, przed przystąpieniem do realizacji zadania należy z jej użytkownikiem uzgodnić bezpieczne warunki pracy.

Należy zapewnić i sprawdzić, by wszelki sprzęt i środki transportu mogące zbliżyć się do strefy niebezpiecznej linii elektroenergetycznych zostały wyposażone w sygnalizatory napięcia.

W trakcie prac w obrębie czynnej linii elektroenergetycznej, prowadzonych za zgodą jej użytkownika i w oparciu o ustalenia warunków bezpiecznej pracy, należy wyznaczyć pracownika do stałego nadzoru tych prac i bezwzględnego przestrzegania podanych przez użytkownika warunków ich realizacji.

Przed rozpoczęciem robót budowlanych i prac konserwatorskich należy przygotować i zabezpieczyć miejsce, w którym będą prowadzone prace, w zakresie:

Wydzielenia i oznakowania miejsca pracy i wyznaczenia ewentualnych stref niebezpiecznych.

Strefę niebezpieczną (miejsca niebezpieczne), w której istnieje źródło zagrożenia, np. z powodu możliwości spadania z góry przedmiotów lub materiałów, należy oznakować i ogrodzić taśmami lub poręczami.

Wyodrębnienia dróg komunikacyjnych (w tym ewentualnej drogi ewakuacji).

Parametry drogi ewakuacyjnej muszą odpowiadać parametrom przepisów techniczno budowlanych oraz przeciwpożarowych.

Zorganizowania i zabezpieczenia stałego miejsca poboru energii elektrycznej oraz sposobu dostarczania wody na oraz usuwania nieczystości i odpadów.

Urządzenia elektryczne powinny być wykonane, utrzymywane i eksploatowane zgodnie z obowiązującymi przepisami i normami.

Prace związane z podłączeniem, badaniem, konserwacją i naprawą większych urządzeń elektrycznych powinny być wykonywane przez osoby posiadające odpowiednie uprawnienia.

Skrzynka rozdzielcza prądu do zasilania urządzeń mechanicznych powinna być zabezpieczona przed dostępem osób niepowołanych.

Wskazania pracownikom pomieszczeń lub miejsca: higieniczno-sanitarnych, szatni na odzież roboczą i ochronną, umywalni, miejsca spożywania posiłków.

Wydzielenie miejsca składowania materiałów i wyrobów oraz zabezpieczenia miejsca dla materiałów i środków szkodliwych (szafka metalowa zamykana na zamek uniemożliwiający dostęp osób nieupoważnionych).

4. Wskazanie dotyczące przewidywanych zagrożeń występujących podczas realizacji robót budowlanych, określające skalę i rodzaje zagrożeń oraz miejsce i czas ich wystąpienia.

Spośród wymienionych powyżej robót, do grupy prac stwarzających szczególne zagrożenie bezpieczeństwa i zdrowia ludzi zalicza się:

zbliżenie do instalacji zewnętrznych przebiegających w pobliżu ścian budynku

Przy realizacji inwestycji nie przewiduje się przeprowadzenia robót budowlanych o szczególnie wysokim ryzyku wg Prawa Budowlanego - Ustawa z dn. 7 lipca 1994 ze zmianami z

27 marca 2003 r. art. 21a ust. 2 za wyjątkiem prac w wykopach na głęb. ok. 1,80m, na wysokości >3,0m i prac prowadzonych ze użyciem środków chemii budowlanej.

W związku z powyższym konieczne jest sporządzenie przez kierownika budowy PLANU BiOZ.

Prace te, jak i pozostałe należy wykonywać zgodnie zaleceniami wg Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dn. 26 września 1997 r z późniejszymi zmianami - dział IV, rozdz. 6.

Przy organizacji robót oraz ich wykonywaniu przestrzegać przepisów zawartych w Rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Socjalnej w sprawie ogólnych przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy (Dz.U. z 2003r nr 109 poz.1650), w Rozporządzeniu Ministra Infrastruktury z dnia 06.02.2003.

Przy realizacji inwestycji będą prowadzone następujące roboty budowlane:

roboty impregnacyjne i odgrzybieniowe (dezynfekcja) - dotyczy ścian i partii fundamentów

roboty wykończeniowe - wszelkie konserwatorskie głównie tynkarskie.

4.1. Prace blacharskie i dekarские:

1. Rodzaj zagrożenia:

Upadek ze znacznej wysokości;

Wykonywania części robót na skraju dachu (obróbki blacharskie)

Poruszania się po powierzchniach stromych, o nachyleniu dochodzącym do 45°

Używania materiałów z ostrymi i wystającymi krawędziami

2. Czas wystąpienia: cały okres prowadzenia prac blacharskich i dekarских.

3. Redukcja ryzyka:

Roboty dachowe należy wykonywać z użyciem rusztowań pomocniczych. Bez użycia rusztowań można wykonywać roboty związane z naprawami i roboty dekarские. W czasie wykonywania pokryć dachowych na dachach płaskich, ale w pobliżu krawędzi dachu, pracownicy muszą obowiązkowo używać sprzętu ochrony indywidualnej przed upadkiem z wysokości (np. pasów ochronnych) oraz dostosowanego do tych prac obuwia, zabezpieczającego przed przebicciem stopy pod spodem.

Należy chronić pracujących na dachach stromych, gdzie pochylenie przekracza 20°, jeżeli nie zastosowano rusztowań ochronnych.

Wszelkie otwory w dachu należy zakryć pokrywami zabezpieczonymi przed przesunięciem.

Transportowanie materiałów blacharskich i dekarских na dach jest dopuszczalne z użyciem wsięgnika krzyżakowego, pod warunkiem, że wsięgnik będzie pewnie zamocowany na dachu w sposób gwarantujący stabilność, a zbocze ma konstrukcję zapobiegającą spadnięciu liny.

Pracownicy obsługujący wsięgnik mają obowiązek używania środków ochrony indywidualnej: pracownik na dachu - sprzętu chroniącego przed upadkiem z wysokości, a ciągnący linę na dole - hełmu ochronnego.

Na czas wykonywania robót dachowych, w miejscach zagrożonych spadaniem przedmiotów z wysokości, należy wyznaczyć strefę niebezpieczną, odpowiednio ją ogrodzić i oznakować. Strefa taka powinna mieć szerokość co najmniej 1/10 wysokości budynku (nie mniej niż 6 m).

Jeśli ponad dachem lub w pobliżu przebiega energetyczna linia napowietrzna, należy bezwzględnie przestrzegać zakazu pracy w strefie niebezpiecznej. Odległość stanowiska pracy od linii zależy od napięcia w niej występującego. Najmniejsze dopuszczalne odległości, zgodnie z wymaganiami przepisów bhp.

Wejścia do budynków zamieszkałych lub będących w toku budowy należy zabezpieczyć daszkami ochronnymi.

4.3. Roboty wykończeniowe:

1. Rodzaj zagrożenia:

Upadek pracownika z wysokości (brak balustrad ochronnych przy podestach roboczych, rusztowania, brak stosowania sprzętu chroniącego przed upadkiem z wysokości przy wykonywaniu robót związanych z montażem lub demontażem rusztowania),

Uderzenie spadającym przedmiotem osoby postronnej, korzystającej z ciągu pieszego, usytuowanego przy pracach konserwatorskich (brak wygrodzenia oznakowanych ciągów komunikacyjnych jako strefy niebezpiecznej).

2. Czas wystąpienia: cały okres prowadzenia prac wykończeniowych.

3. Redukcja ryzyka:

Roboty wykończeniowe na wysokości powyżej 1 m należy wykonywać z pomostu w rusztowań.

Dopuszczalne jest wykonywanie części robót przy użyciu drabin rozstawnych, tylko do wysokości nieprzekraczającej 4 m od poziomu podłogi. Drabiny należy zabezpieczyć przed poślizgiem i rozsunięciem się oraz zapewnić ich stabilność.

W czasie wykonywania zabiegu opalania farb olejnych na stolarce w pomieszczeniach należy zapewnić odpowiednią wentylację.

4.4. Praca z użyciem materiałów budowlanych i substancji niebezpiecznych:

1. Rodzaj zagrożenia:

kontakt człowieka z substancjami niebezpiecznymi - podrażnienie naskórka, oczu, dróg oddechowych, przełyku; nudności, utrata przytomności, zatrucie organizmu;

2. Czas wystąpienia: cały okres prowadzenia prac, a zwłaszcza prace dezynfekcyjne oraz wykończeniowe

3. Redukcja ryzyka:

- przestrzegać zasad bezpiecznego stosowania materiałów budowlanych, w tym środków chemicznych;
- na budowie muszą być dostępne karty charakterystyki wszystkich niebezpiecznych substancji chemicznych używanych podczas wykonywania prac;

- pracownik przed podjęciem prac z użyciem niebezpiecznej substancji chemicznej powinien zapoznać się z treścią karty charakterystyki tej substancji;
- przestrzegać zasad higieny (mycie rąk);
- zabronione jest przechowywanie substancji chemicznych w opakowaniach spożywczych;
- substancje niebezpieczne należy przechowywać w opakowaniach fabrycznych producenta. W razie potrzeby przy szczególnie niebezpiecznych substancjach w zamkniętych metalowych szafkach z ograniczonym dostępem;
- stosować środki ochrony indywidualnej (okulary, maski, rękawice) wskazane w karcie charakterystyki;
- materiały niebezpieczne składować w sposób zgodny z kartą materiałową produktu

4.5. Maszyny i urządzenia techniczne użytkowane na placu budowy:

Sprzęt zmechanizowany i pomocniczy powinien posiadać ustalone parametry, takie jak dopuszczalny udźwig, nośność, ciśnienie i temperaturę, uwidocznione przez trwałe i wyraźne napisy.

- Przeciążanie sprzętu zmechanizowanego oraz sprzętu pomocniczego ponad dopuszczalne obciążenie robocze jest zabronione, z wyjątkiem przeciążeń dokonywanych w czasie badań i prób.
- Wciągarka ręczna powinna być wyposażona w korbę bezpieczeństwa lub w inne urządzenie spełniające warunki korby bezpieczeństwa.
- Podnoszenie ciężarów przekraczających maksymalny udźwig wciągarki jest zabronione.
- Użytkowanie i posługiwanie się narzędziami powinno być zgodne z instrukcją producenta.
- Nie wolno używać narzędzi uszkodzonych oraz nie odpowiadających normom i warunkom technicznym. Narzędzia takie należy niezwłocznie wycofać z użytku.
- Narzędzia do pracy udarowej (młotki, przecinaki, przebijaki) nie mogą mieć uszkodzonych zakończeń roboczych, rozklepów i ostrych krawędzi w miejscu trzymania ich ręką, pęknięć, zadr itp., nie mogą posiadać krótszych rękojeści niż 0,15 m.
- Narzędzia ręczne o napędzie elektrycznym należy co najmniej raz na 10 dni kontrolować, jeżeli instrukcja producenta nie przewiduje innych terminów kontroli ich sprawności technicznej i zabezpieczeń przed porażeniem prądem.

Zagrożenia występujące przy wykonywaniu prac przy użyciu maszyn i urządzeń technicznych:

- pochwycenie kończyny górnej lub kończyny dolnej przez napęd (brak pełnej osłony napędu),
- porażenie prądem elektrycznym (brak zabezpieczenia przewodów zasilających urządzenia mechaniczne przed uszkodzeniem mechanicznym).

4.6. Rusztowania budowlane:

Zagrożenia występujące przy wykonywaniu robót budowlanych z wykorzystaniem rusztowań:

Rusztowania powinny:

- posiadać pomost o powierzchni roboczej wystarczającej dla zatrudnionych oraz do składowania narzędzi i niezbędnej ilości materiałów,
- posiadać konstrukcję dostosowaną do przeniesienia działających obciążeń,
- zapewniać bezpieczną komunikację pionową i swobodny dostęp do stanowisk pracy,
- stwarzać możliwość wykonywania pracy w pozycji nie powodującej nadmiernego wysiłku.

Rusztowania typowe powinny być wykonane zgodnie z wymaganiami norm.

Na rusztowaniu powinna być wywieszona tablica informująca o dopuszczalnej wielkości obciążenia pomostów

Obciążanie pomostów rusztowań materiałami ponad ustaloną ich nośność i gromadzenie się pracowników na pomostach jest zabronione.

Wchodzenie i schodzenie z rusztowań powinno odbywać się w miejscach do tego przeznaczonych.

Podłoże (nawierzchnia), na którym ustawia się rusztowanie, powinno zapewniać jego stabilność.

Ewentualne zakotwienia powinny być rozmieszczane równomiernie na całej powierzchni ściany, przy której znajduje się rusztowanie. Poprzecznice w miejscach zakotwienia powinny być dosunięte do ściany.

Zrzucanie elementów rozbieranych rusztowań jest zabronione.

Rusztowania przesuwne składane należy użytkować zgodnie z instrukcją producenta.

Jeśli względy bezpieczeństwa tego wymagają, rusztowania przesuwne powinny być kotwione do ściany obiektu budowlanego co najmniej w dwóch miejscach.

Droga, po której rusztowanie jest przesuwane, powinna być równa.

5. Wskazania sposobu prowadzenia instruktażu pracowników przed przystąpieniem do realizacji prac szczególnie niebezpiecznych.

Szkolenia w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny pracy dla pracowników zatrudnionych na stanowiskach robotniczych, przeprowadza się jako:

- szkolenie wstępne,
- szkolenie okresowe.

Szkolenia te przeprowadzane są w oparciu o programy poszczególnych rodzajów szkolenia.

Szkolenia wstępne ogólne („instruktaż ogólny”) przechodzą wszyscy nowo zatrudnieni pracownicy przed dopuszczeniem do wykonywania pracy.

Obejmuje ono zapoznanie pracowników z podstawowymi przepisami bhp zawartymi w Kodeksie Pracy, w Układach Zbiorowych Pracy i Regulaminach Pracy, zasadami BHP obowiązującymi w danym zakładzie pracy oraz zasadami udzielania pierwszej pomocy.

Szkolenie wstępne na stanowisku pracy („Instruktaż stanowiskowy”) powinien zapoznać pracowników z zagrożeniami występującymi na określonym stanowisku pracy, sposobami ochrony przed zagrożeniami oraz metodami bezpiecznego wykonywania pracy na tym stanowisku. Pracownicy przed przystąpieniem do pracy powinni być zapoznani z ryzykiem zawodowym związanym z pracą na danym stanowisku pracy.

Fakt odbycia przez pracownika szkolenia wstępnego ogólnego, szkolenie wstępne na sta-

nowisku pracy oraz zapoznania z ryzykiem zawodowym, powinien być potwierdzony przez pracownika na piśmie oraz odnotowany w aktach osobowych pracownika.

Szkolenie wstępne podstawowe w zakresie bhp, powinny być przeprowadzone w okresie nie dłuższym niż 6 miesięcy od rozpoczęcia pracy na stanowisku.

Szkolenia okresowe w zakresie bhp dla pracowników zatrudnionych na stanowiskach pracy, na których występują szczególnie dla zagrożenia dla zdrowia oraz zagrożenia wypadkowe powinny być przeprowadzane w formie instruktażu nie rzadziej niż raz w roku.

W pomieszczeniu, w którym prowadzone są prace powinny być udostępnione pracownikom do stałego korzystania, aktualne instrukcje bezpieczeństwa i higieny pracy dotyczące:

- obsługi maszyn i innych urządzeń technicznych,
- postępowania z materiałami szkodliwymi dla zdrowia i niebezpiecznymi,
- udzielania pierwszej pomocy.

Ww. instrukcje powinny określać czynności do wykonywania przed rozpoczęciem danej pracy, zasady i sposoby bezpiecznego wykonywania danej pracy, czynności do wykonywania po jej zakończeniu oraz zasady postępowania w sytuacjach awaryjnych stwarzających zagrożenia dla życia lub zdrowia pracowników.

Nie wolno dopuścić pracownika do pracy – do której wykonywania nie posiada wymaganych kwalifikacji lub potrzebnych umiejętności, a także dostatecznej znajomości przepisów oraz zasad BHP.

Bezpośredni nadzór nad bezpieczeństwem i higieną pracy na stanowiskach pracy sprawuje konserwator prowadzący prace.

Osoba kierująca pracownikami jest obowiązana:

- organizować stanowiska pracy zgodnie z przepisami i zasadami bezpieczeństwa i higieny pracy,
- dbać o sprawność środków ochrony indywidualnej oraz ich stosowania zgodnie z przeznaczeniem,
- organizować, przygotowywać i prowadzić prace, uwzględniając zabezpieczenie pracowników przed wypadkami przy pracy, chorobami zawodowymi i innymi chorobami związanymi z warunkami środowiska pracy,
- dbać o bezpieczny i higieniczny stan pomieszczeń pracy i wyposażenia technicznego, a także o sprawność środków ochrony zbiorowej i ich stosowania zgodnie z przeznaczeniem

Na podstawie:

- oceny ryzyka zawodowego występującego przy wykonywaniu robót na danym stanowisku pracy,
- wykazu prac szczególnie niebezpiecznych,
- określenia podstawowych wymagań bhp przy wykonywaniu prac szczególnie niebezpiecznych,
- wykazu prac wykonywanych przez co najmniej dwie osoby,
- wykazu prac wymagających szczególnej sprawności psychofizycznej.

Pracownik odpowiedzialny za prowadzenie prac lub osoba przez niego upoważniona powinien podjąć stosowne środki profilaktyczne mające na celu:

- zapewnić organizację pracy i stanowisk pracy w sposób zabezpieczający pracowników przed zagrożeniami wypadkowymi oraz oddziaływaniem czynników szkodliwych i uciążliwych,
- zapewnić likwidację zagrożeń dla zdrowia i życia pracowników głównie przez stosowanie technologii, materiałów i substancji nie powodujących takich zagrożeń.

W razie stwierdzenia bezpośredniego zagrożenia dla życia lub zdrowia pracowników, osoba kierująca pracownikami obowiązana jest do niezwłocznego wstrzymania prac i podjęcia działań w celu usunięcia tego zagrożenia.

Pracownicy zatrudnieni na budowie powinni być wyposażeni w środki ochrony indywidualnej oraz odzież i obuwie robocze, zgodnie z tabelą norm przydziału środków ochrony indywidualnej oraz odzieży i obuwia roboczego opracowaną przez pracodawcę.

Środki ochrony indywidualnej w zakresie ochrony zdrowia i bezpieczeństwa użytkowników tych środków powinny zapewniać wystarczającą ochrona przed występującymi zagrożeniami (np. upadek z wysokości, uszkodzenie głowy, twarzy, wzroku, słuchu).

Konserwator odpowiedzialny za prowadzenie prac lub osoba przez niego upoważniona jest zobowiązany informować pracowników o sposobach posługiwania się tymi środkami.

6. Wskazanie środków technicznych i organizacyjnych, zapobiegających niebezpieczeństwom wynikającym z wykonywania robót budowlanych w strefach szczególnego zagrożenia zdrowia lub w ich sąsiedztwie, w tym zapewniających bezpieczną i sprawną komunikację, umożliwiającą szybką ewakuację na wypadek pożaru, awarii i innych zagrożeń.

1. Należy bezwzględnie stosować obowiązujące na placach budowy zasady BHP zawarte w Rozporządzeniu Ministra Infrastruktury Dz. U. 2003, Nr 47, poz. 401 i Dz. U. 2003, nr 121 poz. 1138 oraz w Rozporządzeniu Ministra Gospodarki Dz. U. 2000, nr 40 poz. 470. Przed przystąpieniem do wykonywania robót budowlanych należy opracować i zapoznać z nim pracowników plan metod postępowania w wypadku sytuacji awaryjnych i zagrożenia zdrowia.

2. Środki organizacyjne stanowią:

- opracowanie przez Kierownika budowy tzw. Planu BIOZ, wg Rozp. Min. Infrastruktury (Dz. U. Nr 120, poz. 1126), określającego m.in. bezpieczny ruch osób i środków transportu, przemieszczanie i składowanie oraz ewakuację w sytuacji zagrożenia,
- dbanie o sprawność środków ochrony indywidualnej, zbiorowej, ppoż. oraz ich stosowanie zgodnie z przeznaczeniem, a także o bezpieczny i higieniczny stan pomieszczeń pracy i wyposażenia technicznego,
 - wydzielenie ogrodzonej strefy bezpieczeństwa na czas prowadzenia robót,
 - wydzielenie bezpiecznego miejsca na składowanie materiałów budowlanych
- zorganizowanie na budowie punktu pierwszej pomocy i zagwarantowanie szybkiej pomocy medycznej w przypadku potrzeby,
 - stosowanie obowiązujących dla placów budowy zasad BHP wykonywania robót (Dz. U. 2003r., nr 47, poz. 401, Dz. U. 2000r. nr 40, poz. 470, Dz. U. 2003r. nr 121, poz. 1138),

- opracowanie instrukcji BHP stanowiskowej i ogólnej,
- dopuszczenie do pracy tylko pracowników posiadających wymagane zaświadczenia lekarskie o stanie zdrowia i kwalifikacje
- prowadzenie nadzoru nad bezpieczeństwem i higieną pracy na poszczególnych stanowiskach przez kierownika budowy (ew. danego typu robót) oraz mistrzów budowlanych, stosownie do zakresu obowiązków,
- w razie stwierdzenia bezpośredniego zagrożenia dla życia lub zdrowia pracowników, natychmiastowe przerwanie prac przez Kierownika budowy i podjęcie działań w celu usunięcia zagrożenia.

Środki techniczne:

Pracownicy zatrudnieni na budowie powinni być wyposażeni w środki ochrony indywidualnej oraz odzież i obuwie robocze, zgodnie z tabelą norm przydziały środków ochrony indywidualnej oraz odzieży i obu- wia roboczego opracowane przez pracodawcę. Sprzęt ten powinien zapewnić wystarczającą ochronę przed występującymi zagrożeniami (upadek z wysokości, uszkodzenie głowy, twarzy, wzroku, itp.)

3. Przed przystąpieniem do robót należy posiadać wszystkie przewidziane prawem uzgodnienia i opinie.

4. Rozpoczęcie i zakończenie wszystkich prac niebezpiecznych i w strefach szczególnego zagrożenia zdrowia należy zgłaszać konserwatorowi odpowiedzialnemu za prowadzenie prac lub osobie przez niego upoważnionej.

5. Wszystkie osoby wykonujące pracę muszą posiadać odpowiednie uprawnienia i przeszkolenia.

6. Lista kontaktowa.

Na budowie powinien być wywieszony na widocznym miejscu wykaz zawierający adresy i numery telefonów :

- najbliższego punktu lekarskiego,
- najbliższej straży pożarnej,
- posterunku Policji,
- najbliższego punktu telefonicznego.

Adresy i numery telefonów alarmowych powinny być znane każdemu pracownikowi nadzoru technicznego.

7. Stosować wymagane przepisami środki ochrony indywidualnej.

Pracownik przystępujący do pracy powinien posiadać odzież roboczą i ochronną zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie przepisami.

Pracownicy narażeni na urazy mechaniczne, porażenie prądem, upadki z wysokości, oparzenia, zatrucia, promieniowanie, wibrację lub inne szkodliwe czynniki i zagrożenia związane z wykonywaną pracą powinni być zaopatrzeni w sprzęt ochrony osobistej.

Sprzęt ochrony osobistej pracowników powinien posiadać atesty oraz instrukcje określające sposób jego użytkowania, konserwacji i przechowywania.

8. Przestrzegać przepisy prawa dotyczące BHP

Wszystkie roboty budowlane należy prowadzić zgodnie z RMI z dnia 06.02.2003 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy podczas wykonywania robót budowlanych Dz.U. 2003 nr 47 poz. 401.

AUTOR OPRACOWANIA:

**mgr inż. arch. Wojciech Szygendowski
upr. proj. nr 304/86/WŁ**

Załącznik 2

NAZWA ZAMIERZENIA BUDOWLANEGO	REMONT KONSERWATORSKI ZEWNĘTRZNYCH MURÓW KOŚCIOŁA ŚW. MIKOŁAJA I ŚW. DOROTY W KWIATKOWICACH - PROJEKT BUDOWLANY REMONTU ELEWACJI KOŚCIOŁA
ADRES OBIEKTU BUDOWLANEGO	Miejscowość: Kwiatkowice Kolonia 3, 98-105 Wodzierady gm. Wodzierady, pow. łaski, woj. łódzkie

UZGODNIENIA, POZWOLENIA I INNE DOKUMENTY

Łódzki Wojewódzki Konserwator Zabytków
90-425 Łódź, ul. Piotrkowska 99

Łódź, 17-06-2024 r.

WUOZ-ZN.5142.572.2024.MZ

Parafia rzymskokatolicka p.w. św. Mikołaja i św.
Doroty w Kwiatkowicach
przez pełnomocnika:
Pana Wojciecha Szygendowskiego
ul. Tatrzańska 111 lok. 43, 93-279 Łódź

P O Z W O L E N I E
na prowadzenie robót budowlanych i prac konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków

Na podstawie art. 36 ust.1 pkt 1 ust. 2a i 3; art. 6 ust. 1 pkt 1 lit. „c”; art. 7 pkt 1; art. 89 pkt 2; art. 91 ust. 4 pkt 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz.U. 2022 r. poz. 840 ze zm., dalej: u.o.z.o.z.), w związku z § 3, § 4, § 12 i § 13 Rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 sierpnia 2018 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (tj. Dz.U. z 2021 r. poz. 81, dalej: Rozporządzenie) oraz art. 104 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks Postępowania Administracyjnego (tj. Dz. U. z 2024 r., poz. 572, dalej: Kpa), po zapoznaniu się z wnioskiem z dnia 20.05.2024 r. (data wpływu do WUOZ w Łodzi: 23.05.2024 r.) przedłożonym przez pełnomocnika Parafii Rzymskokatolickiej p.w. św. Mikołaja i św. Doroty w Kwiatkowicach o wydanie pozwolenia na prowadzenie robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, zlokalizowanym w miejscowości Kwiatkowice-Kolonia 3, gm. Wodzierady (dz. nr ewid. 90, Kwiatkowice), polegających na remoncie elewacji, usunięciu wtórnych tynków, naprawie bądź wymianie zniszczonych oryginalnych wypraw tynkarskich, malowaniu elewacji farbami krzemianowymi, naprawie obróbek blacharskich, konserwacji kamiennych i cementowych elementów wystroju, zgodnie z załączonym projektem pn.: *Remont konserwatorski zewnętrznych murów kościoła św. Mikołaja i Św. Doroty w Kwiatkowicach.*, sporządzonym przez mgr inż. arch. Wojciecha Szygendowskiego w maju 2021 r.

ŁÓDZKI WOJEWÓDZKI KONSERWATOR ZABYTKÓW

p o z w a l a

wnioskodawcy na prowadzenie robót budowlanych i prac konserwatorskich przy kościele parafialnym p.w. św. Mikołaja i św. Doroty w Kwiatkowicach, wpisanym do rejestru zabytków pod nr rej.: 34/238/A, decyzją z dnia 24.07.1967 r., zlokalizowanym w miejscowości Kwiatkowice-Kolonia 3, gm. Wodzierady (dz. nr ewid. 90, Kwiatkowice), polegających na remoncie elewacji, usunięciu wtórnych tynków, naprawie bądź wymianie zniszczonych oryginalnych wypraw tynkarskich, malowaniu elewacji farbami krzemianowymi, naprawie obróbek blacharskich, konserwacji kamiennych i cementowych elementów wystroju, zgodnie z załączonym projektem pn.: *Remont konserwatorski zewnętrznych murów kościoła św. Mikołaja i Św. Doroty w Kwiatkowicach.*, sporządzonym przez mgr inż. arch. Wojciecha Szygendowskiego w maju 2021 r.

Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Łodzi
ul. Piotrkowska 99, 90-425 Łódź, tel.: 42 631 78 92, fax: 42 630 17 83
e-mail: sekretariat@wuoz-lodz.pl
www.wuoz-lodz.pl

Administratorem danych osobowych jest Łódzki Wojewódzki Konserwator Zabytków. Dane przetwarzane są w celu realizacji czynności urzędowych. Masz prawo do dostępu, sprostowania, ograniczenia przetwarzania danych. Więcej informacji znajdziesz na stronie www.WUOZ.RODO lub pod numerem telefonu: 42 631 78 92.

Termin ważności pozwolenia: 31 grudnia 2028 r.

Pozwolenie niniejsze udzielone zostaje na następujących warunkach, wynikających z art. 36 ust. 2a i 3 u.o.z.o.z. oraz § 12 i § 13 Rozporządzenia, polegających na obowiązku:

1. **kierowania robotami budowlanymi albo wykonywania nadzoru inwestorskiego** przez osoby spełniające wymagania, o których mowa w art. 37c u.o.z.o.z.;
2. przekazania Łódzkiemu Wojewódzkiemu Konserwatorowi Zabytków (dalej: ŁWKZ), nie później niż w terminie **14 dni przed dniem rozpoczęcia robót budowlanych**, a w toku robót budowlanych na 14 dni przed dokonaniem zmiany kierownika budowy lub inspektora nadzoru inwestorskiego spełniającego wymagania, o których mowa w art. 37c Rozporządzenia: a) imienia, nazwiska, adresu tej osoby, b) dokumentów potwierdzających spełnianie przez tę osobę wymagań, o których mowa w art. 37c ustawy, c) oświadczenia ww. osoby o przyjęciu przez tę osobę obowiązku kierowania robotami budowlanymi albo wykonywania nadzoru inwestorskiego;
3. **kierowania pracami konserwatorskimi albo samodzielnego ich wykonywania** przez osobę spełniającą wymagania, o których mowa w art. 37 a ust. 1 i 2 u.o.z.o.z.;
4. przekazania ŁWKZ, nie później niż w terminie **14 dni przed dniem rozpoczęcia prac konserwatorskich**, a w toku prac na 14 dni przed dokonaniem zmiany osoby kierującej pracami konserwatorskimi albo samodzielnie je wykonującej: a) imienia, nazwiska i adresu ww. osoby, b) dokumentów potwierdzających spełnianie przez tę osobę wymagań, o których mowa w art. 37a ust. 1 i 2 u.o.z.o.z., c) oświadczenia ww. osoby: o przyjęciu obowiązku kierowania tymi pracami albo samodzielnego ich wykonywania;
5. zawiadomienia ŁWKZ o terminie zakończenia wskazanych w pozwoleniu robót budowlanych i prac konserwatorskich;
6. prowadzenia dokumentacji z przebiegu wskazanych w pozwoleniu prac konserwatorskich oraz opracowania wyników tych prac w sposób umożliwiającej jednoznaczną identyfikację i dokładną lokalizację przestrzenną wszystkich czynności, użytych materiałów oraz dokonanych odkryć, i przekazania jej ŁWKZ w terminie 3 miesięcy od dnia zakończenia tych prac;
7. **niezwłocznego zawiadomienia ŁWKZ, o zagrożeniach lub nowych okolicznościach ujawnionych w trakcie prowadzenia wskazanych w pozwoleniu prac;**
8. szczegółowe kwestie techniczne i estetyczne, nie rozwiązane w projekcie załączonym do niniejszego pozwolenia, wymagają komisyjnego rozstrzygnięcia na piśmie z udziałem ŁWKZ;
9. przed przystąpieniem do prac należy **zabezpieczyć zabytki ruchome** w taki sposób, żeby nie doprowadzić do ich uszkodzenia bądź zniszczenia podczas prowadzonych prac;
10. przed przystąpieniem do prac przy portalu wejściowym oraz herbu Rola i Jastrzębiec, **naależy uzyskać odrębne pozwolenie ŁWKZ na prowadzenie prac konserwatorskich przy zabytku ruchomym** wpisanym do rejestrów (nr rej.: 123-B15 na mocy decyzji z dnia 06.11.1971 r.);
11. przed przystąpieniem do prac konserwatorskich przy rzeźbach figuralnych umieszczonych w niszach na elewacji frontowej kościoła **naależy przedstawić do akceptacji ŁWKZ, szczegółowy program tych prac;**
12. przed przystąpieniem do prac związanych z naruszeniem gruntu **naależy uzyskać odrębne pozwolenia na prowadzenie badań archeologicznych;**
13. dokonywania odbiorów częściowych i końcowego wykonanych robót budowlanych i prac konserwatorskich z udziałem przedstawicieli ŁWKZ.

Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Łodzi
ul. Piotrkowska 99, 90-425 Łódź, tel.: 42 631 78 92, fax: 42 630 17 83
e-mail: sekretariat@wuoz-lodz.pl
www.wuoz-lodz.pl

Administratorem danych osobowych jest Łódzki Wojewódzki Konserwator Zabytków. Dane przetwarzane są w celu realizacji czynności urzędowych. Masz prawo do dostępu, sprostowania, ograniczenia przetwarzania danych. Więcej informacji znajdziesz na stronie www.WUOZ.RODO lub pod numerem telefonu: 42 631 78 92.

UWAGA! Postępowanie w sprawie wydanego pozwolenia może zostać wznowione, a następnie pozwolenie może zostać zmienione lub cofnięte, w drodze decyzji, jeżeli w trakcie wykonywania robót określonych w pozwoleniu, wystąpiły nowe fakty i okoliczności, mogące doprowadzić do uszkodzenia lub zniszczenia zabytku na podstawie art. 47 u.o.z.o.z.

Uzasadnienie

W dniu 23.05.2024 r. do tutejszego urzędu wpłynął wniosek przedłożony przez pełnomocnika Parafii Rzymskokatolickiej p.w. św. Mikołaja i św. Doroty w Kwiatkowicach o wydanie pozwolenia na prowadzenie robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, zlokalizowanym w miejscowości Kwiatkowice-Kolonia 3, gm. Wodzierady (dz. nr ewid. 90, Kwiatkowice), polegających na remoncie elewacji, usunięciu wtórnych tynków, naprawie bądź wymianie zniszczonych oryginalnych wypraw tynkarskich, malowaniu elewacji farbami krzemianowymi, naprawie obróbek blacharskich, konserwacji kamiennych i cementowych elementów wystroju, zgodnie z załączonym projektem pn.: *Remont konserwatorski zewnętrznych murów kościoła św. Mikołaja i Św. Doroty w Kwiatkowicach.*, sporządzonym przez mgr inż. arch. Wojciecha Szygendowskiego w maju 2021 r.

Budynek kościoła datowany jest na 1606 r. z uwagi na wartości historyczne, artystyczne i naukowe został objęty ochroną konserwatorską poprzez wpis do rejestru zabytków pod nr 34/238/A decyzją z dnia 24.07.1967 r. Ponadto, do rejestru zabytków wpisana została również dzwonnica, a teren dawnego cmentarza przykościelnego w granicach ogrodzenia został ujęty w gminnej ewidencji zabytków. Portal wejściowy do kościoła ozdobiony dwoma herbami kamiennymi Rola i Jastrzębiec pochodzący z okresu baroku wpisany został do rejestru zabytków ruchomych pod nr rej. 123-B/15 na mocy decyzji z dnia 6 listopada 1971 r. Zgodnie z przepisami obowiązującymi w dziedzinie ochrony zabytków roboty budowlane prowadzone przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków wymagają uzyskania pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków (art. 36 ust. 1 pkt 1 u.o.z.o.z.).

W przedmiotowej sprawie ŁWKZ wydał pozwolenie znak: WUOZ-Zn.5142.565.2021.IS z dnia 17.06.2021 r. na prowadzenie robót budowlanych i prac konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków nieruchomych województwa łódzkiego pod nr rej.: 34/238/A na mocy decyzji z dnia 24 lipca 1967 r., polegających na remoncie elewacji budynku kościoła pw. św. Mikołaja i św. Doroty w Kwiatkowicach (dz. nr ewid. 90, obręb 0011 Kolonia-Kwiatkowice), zgodnie z dołączoną dokumentacją pn *Projekt budowlany remontu elewacji kościoła*, sporządzoną przez mgr inż. arch. Wojciecha Szygendowskiego w maju 2021 r., które nie zostało w całości zrealizowane a utraciło swoją ważność w dniu 31.10.2023 r.

Mając na uwadze cytowane na wstępie niniejszej decyzji przepisy ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r., które w związku z tego typu pracami nakładają na właściciela lub użytkownika obiektu znajdującego się na terenie objętym obszarowym wpisem do rejestru zabytków obowiązek uzyskania pozwolenia na ich wykonanie od Łódzkiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, należało orzec jak w sentencji.

Pouczenie:

- Od niniejszej decyzji przysługuje odwołanie do Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, za pośrednictwem Łódzkiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, w terminie 14 dni od daty jej doręczenia (art. 127 § 1 i 2, art. 129 § 1 i 2 Kpa);

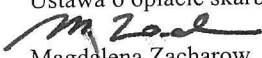

Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Łodzi
ul. Piotrkowska 99, 90-425 Łódź, tel.: 42 631 78 92, fax: 42 630 17 83
e-mail: sekretariat@wuoz-lodz.pl
www.wuoz-lodz.pl

Administratorem danych osobowych jest Łódzki Wojewódzki Konserwator Zabytków. Dane przetwarzane są w celu realizacji czynności urzędowych. Masz prawo do dostępu, sprostowania, ograniczenia przetwarzania danych. Więcej informacji znajdziesz na stronie www.WUOZ.RODO lub pod numerem telefonu: 42 631 78 92.

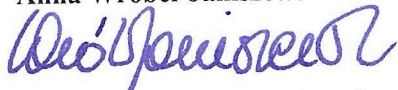
- Łódzki Wojewódzki Konserwator Zabytków stwierdza wygaśnięcie decyzji, jeżeli decyzja została wydana z zastrzeżeniem dopełnienia przez stronę określonego warunku, a strona nie dopełniła tego warunku (art.162 § 1 pkt 2 Kpa);
- Łódzki Wojewódzki Konserwator Zabytków uchyli decyzję, jeżeli została ona wydana z zastrzeżeniem dopełnienia określonych czynności, a strona nie dopełniła tych czynności w wyznaczonym terminie (art.162 § 2 Kpa);
- Obowiązki nałożone na mocy decyzji w razie ich niewykonania podlegają egzekucji w trybie przepisów ustawy z dnia 17 czerwca 1966 roku (Dz. U. Z 2023 r. poz. 2505) o postępowaniu egzekucyjnym w administracji w trybie właściwym dla egzekucji obowiązków o charakterze niepieniężnym (możliwe jest nałożenie grzywny w celu przymuszenia);
- W trakcie biegu terminu do wniesienia odwołania strona może zrzec się prawa do wniesienia odwołania wobec organu administracji publicznej, który wydał decyzję. Z dniem doręczenia organowi administracji publicznej oświadczenia o zrzeczeniu się prawa do wniesienia odwołania przez ostatnią ze stron postępowania, decyzja staje się ostateczna i prawomocna (art. 127a. § 1 i § 2 Kpa);
- Decyzja podlega wykonaniu przed upływem terminu do wniesienia odwołania, jeżeli jest zgodna z żądaniem wszystkich stron lub jeżeli wszystkie strony zrzekły się prawa do wniesienia odwołania (podstawa 130 § 4 Kpa);
- Uzyskane pozwolenie ŁWKZ, nie zwalnia z obowiązku uzyskania pozwolenia na budowę lub zgłoszenia, w przypadkach określonych przepisami Prawa budowlanego a także z uzyskania zezwoleń wymaganych innymi przepisami szczegółowymi.

Uiszczono opłatę skarbową w wysokości 82 zł,
Ustawa o opłacie skarbowej z dnia 16 listopada 2006 roku

Magdalena Zacharow
Inspektor ochrony zabytków nieruchomych

Z upoważnienia Łódzkiego Wojewódzkiego
Konserwatora Zabytków

Anna Wróbel-Janiszewska

Naczelnik Wydziału Zabytków Nieruchomych

Załącznik:

- ➊ Projekt pn.: *Remont konserwatorski zewnętrznych murów kościoła św. Mikołaja i Św. Doroty w Kwiatkowicach.*, sporządzony przez mgr inż. arch. Wojciecha Szygendowskiego w maju 2021 r. – 1 egz

Otrzymują:

- ➊ Adresat;
- 2. aa.

Sprawę prowadzi: Magdalena Zacharow – Inspektor Wydział Zabytków Nieruchomych, Łodzi, Tel. (42) 631 78 94.

Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Łodzi
ul. Piotrkowska 99, 90-425 Łódź, tel.: 42 631 78 92, fax: 42 630 17 83
e-mail: sekretariat@wuoz-lodz.pl
www.wuoz-lodz.pl

Administratorem danych osobowych jest Łódzki Wojewódzki Konserwator Zabytków. Dane przetwarzane są w celu realizacji czynności urzędowych. Masz prawo do dostępu, sprostowania, ograniczenia przetwarzania danych. Więcej informacji znajdziesz na stronie www.WUOZ: [RODO](#) lub pod numerem telefonu: 42 631 78 92.

AB.6740.1.379.2021.AK13

DECYZJA NR 478 / 2021

Na podstawie art. 28, art. 33 ust. 1, art. 34 ust. 4 i art. 36 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (Dz. U. z 2020 r. poz. 1333) oraz na podstawie art. 104 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. z 2021 r. poz. 735) po rozpatrzeniu wniosku o pozwolenie na budowę złożonego w dniu 05.07.2021 r.

zatwierdzam projekt budowlany i udzielam pozwolenia na budowę

dla:

**Parafii Rzymskokatolickiej pw. św. Mikołaja i św. Doroty w Kwiatkowicach
– Kwiatkowice-Kolonia 3, gm. Wodzierady**

obejmującego:

„remont konserwatorski zewnętrznych murów kościoła św. Mikołaja i św. Doroty w Kwiatkowicach” na działce nr 90 w miejscowości Kwiatkowice-Kolonia 3 (obręb Kolonia Kwiatkowice), gm. Wodzierady;

projektant:

Szygendowski Wojciech – upr. nr 304/86/WŁ w specj. architektonicznej, wpis na listę ŁOIA Nr LO-0189;

z zachowaniem następujących warunków:

1. stosownie do zapisów zawartych w decyzji Łódzkiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z dnia 17.06.2021 r., znak: WUOZ-ZN.5142.565.2021.IŚ,
2. **nakładam na inwestora obowiązek ustanowienia inspektora nadzoru inwestorskiego w specjalności architektonicznej posiadającego stwierdzenie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków o posiadaniu kwalifikacji do kierowania robotami budowlanymi przy zabytkach nieruchomych,**

wynikających z:

1. art. 6 ust. 1 pkt 1 lit. c, art. 7 pkt 1, art. 36 ust. 1 pkt 1, art. 89 pkt 2, art. 91 ust. 4 pkt 4 i pkt 5 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2021 r. poz. 710 z późn. zm.),
2. §2 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 19 listopada 2001 roku w sprawie rodzajów obiektów budowlanych, przy których realizacji jest wymagane ustanowienie inspektora nadzoru inwestorskiego (Dz. U. z 2001 r. nr 138 poz. 1554).

UZASADNIENIE

Rozpatrując wniosek inwestora w sprawie udzielenia pozwolenia na wykonanie wymienionych robót budowlanych stwierdzono, że:

- projekt budowlany, w tym projekt zagospodarowania terenu, jest zgodny z miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego gminy Wodzierady, wymaganiami ochrony środowiska oraz przepisami, w tym techniczno-budowlanymi,
- projekt budowlany jest kompletny i posiada wymagane opinie, uzgodnienia, pozwolenia (w tym decyzję Łódzkiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z dnia 17.06.2021 r., znak: WUOZ-ZN.5142.565.2021.IŚ) i sprawdzenia oraz informację dotyczącą bezpieczeństwa i ochrony zdrowia, o której mowa w art. 20 ust. 1 pkt 1b, a także zaświadczenie, o którym mowa w art. 12 ust. 7 ustawy Prawo budowlane,
- projekt wykonany został przez osobę posiadającą wymagane uprawnienia budowlane i legitymującą się aktualnym na dzień opracowania projektu zaświadczeniem, o którym mowa w art. 12 ust. 7 ustawy Prawo budowlane,

- obszar oddziaływania inwestycji nie wykracza poza działkę nr 90 w miejscowości Kwiatkowice-Kolonia 3 (obwód Kolonia Kwiatkowice), gm. Wodzierady.

Wobec powyższego należało orzec jak w sentencji decyzji.

Od decyzji przysługuje odwołanie do Wojewody Łódzkiego za pośrednictwem organu, który wydał niniejszą decyzję, w terminie 14 dni od dnia jej doręczenia. W trakcie biegu terminu do wniesienia odwołania strona może zrzec się prawa do wniesienia odwołania wobec organu administracji publicznej, który wydał decyzję. Z dniem doręczenia organowi administracji publicznej oświadczenia o zrzeczeniu się prawa do wniesienia odwołania przez ostatnią ze stron postępowania, decyzja staje się ostateczna i prawomocna, co oznacza, że decyzja podlega natychmiastowemu wykonaniu i brak jest możliwości zaskarżenia tej decyzji. Nie jest możliwe skuteczne cofnięcie oświadczenia o zrzeczeniu się prawa do wniesienia odwołania.

ADNOTACJA DOTYCZĄCA OPŁATY SKARBOWEJ:

Zwolniono z opłaty skarbowej na podstawie zał. cz. 3, kol. 4, pkt 3) ustawy z dnia 16 listopada 2006 r. o opłacie skarbowej (Dz. U. z 2020 r. poz. 1546 z późn. zm.).

z up. STAROSTY

Joanna Owczarek
Naczelnik

Wydział Architektury i Budownictwa

Otrzymują:

① Parafia Rzymskokatolicka pw. św. Mikołaja i św. Doroty w Kwiatkowicach

Do wiadomości:

1. Urząd Gminy Wodzierady
2. Łódzki Wojewódzki Konserwator Zabytków – dot. WUOZ-ZN.5142.565.2021.IŚ
3. Powiatowy Inspektor Nadzoru Budowlanego w Łasku
4. a/a

Decyzja stała się ostateczna
w dniu 16.01.2021 r.
.....
podpis pracownika

Pouczenie:

1. Inwestor jest obowiązany zawiadomić o zamierzonym terminie rozpoczęcia robót budowlanych, właściwy organ nadzoru budowlanego oraz projektanta sprawującego nadzór nad zgodnością realizacji budowy z projektem, dołączając na piśmie:
 - 1) oświadczenie kierownika budowy (robót), stwierdzające sporządzenie planu bezpieczeństwa i ochrony zdrowia oraz przyjęcie obowiązku kierowania budową (robotami budowlanymi), a także zaświadczenie, o którym mowa w art. 12 ust. 7 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane,
 - 2) w przypadku ustanowienia nadzoru inwestorskiego - oświadczenie inspektora nadzoru inwestorskiego stwierdzające przyjęcie obowiązku pełnienia nadzoru inwestorskiego nad danymi robotami budowlanymi, a także zaświadczenie, o którym mowa w art. 12 ust. 7 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane,
 - 3) informację zawierającą dane zamieszczone w ogłoszeniu, o którym mowa w art. 42 ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (zob. art. 41 ust. 4 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane).
2. Do użytkowania obiektu budowlanego, na którego budowę wymagane jest pozwolenie na budowę, można przystąpić po zawiadomieniu właściwego organu nadzoru budowlanego o zakończeniu budowy, jeżeli organ ten, w terminie 14 dni od dnia doręczenia zawiadomienia, nie zgłosi sprzeciwu w drodze decyzji (zob. art. 54 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane). Przed przystąpieniem do użytkowania obiektu budowlanego inwestor jest obowiązany uzyskać decyzję o pozwoleniu na użytkowanie, jeżeli na budowę obiektu budowlanego jest wymagane pozwolenie na budowę i jest on zaliczony do kategorii: V, IX-XVI, XVII (z wyjątkiem warsztatów rzemieślniczych, stacji obsługi pojazdów, myjni samochodowych i garaży do pięciu stanowisk włącznie), XVIII (z wyjątkiem obiektów magazynowych: budynki składowe, chłodnie, hangary i wiaty, a także budynków kolejowych: nastawnie, podstacje trakcyjne, lokomotywnie, wagonownie, strażnice przejazdowe i myjnie taboru kolejowego), XX, XXII (z wyjątkiem placów składowych, postojowych i parkingów), XXIV (z wyjątkiem stawów rybnych), XXVII (z wyjątkiem jazów, wałów przeciwpowodziowych, opasek i ostróg brzegowych oraz rowów melioracyjnych), XXVIII-XXX (zob. art. 55 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane).
3. Inwestor może przystąpić do użytkowania obiektu budowlanego przed wykonaniem wszystkich robót budowlanych pod warunkiem uzyskania decyzji o pozwoleniu na użytkowanie wydanej przez właściwy organ nadzoru budowlanego (zob. art. 55 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane).
4. Inwestor zamiast dokonania zawiadomienia o zakończeniu budowy może wystąpić z wnioskiem o wydanie decyzji o pozwoleniu na użytkowanie (zob. art. 55 ust. 2 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane).
5. Przed wydaniem decyzji w sprawie pozwolenia na użytkowanie obiektu budowlanego właściwy organ nadzoru budowlanego przeprowadzi obowiązkową kontrolę budowy zgodnie z art. 59a ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (zob. art. 59 ust. 1 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane). Wniosek o udzielenie pozwolenia na użytkowanie stanowi wezwanie właściwego organu do przeprowadzenia obowiązkowej kontroli budowy (zob. art. 57 ust. 6 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane).

Decyzję przygotowała:
Joanna Owczarek

Starostwo Powiatowe w Łasku
Wydział Architektury i Budownictwa
98-100 Łask, ul. Narutowicza 17
tel. (43) 6763062

Klauzula Informacyjna

Administratorem Państwa danych osobowych jest Starosta Łaski, Łask ul. Południowa 1, 98-100 Łask, tel. 43 6756800. Dane kontaktowe do Inspektora Danych Osobowych: tel. 43 6756840, e-mail: iod@lask.com.pl, lub pisemnie na adres siedziby Administratora. Dane osobowe przetwarzane będą w celu: wypełniania obowiązku prawnego ciążącego na Administratorze w związku z realizowaniem zadań przez Starostę Łaskiego oraz wykonywanie zadania realizowanego w interesie publicznym lub w ramach sprawowania władzy publicznej powierzonej Administratorowi w związku z realizowaniem zadań przez Starostę Łaskiego; W związku z przetwarzaniem danych mogą one być udostępniane innym odbiorcom (procesorom) lub kategoriom odbiorców danych osobowych w tym: inne podmioty upoważnione na podstawie odpowiednich przepisów prawa oraz inne podmioty, które przetwarzają dane osobowe w imieniu Administratora na podstawie zawartej umowy powierzenia przetwarzania danych osobowych (tzw. Podmioty przetwarzające). Dane osobowe będą przetwarzane przez okres niezbędny do realizacji celu przetwarzania, w tym również obowiązku archiwizacyjnego wynikającego z przepisów prawa. W związku z przetwarzaniem przez Administratora przysługuje Państwu: prawo dostępu do treści danych, prawo do sprostowania danych, prawo do usunięcia danych, prawo do ograniczenia przetwarzania danych, prawo do przenoszenia danych, prawo wniesienia sprzeciwu wobec przetwarzania danych, w przypadku, w którym przetwarzanie danych odbywa się na podstawie zgody, przysługuje prawo do cofnięcia zgody w dowolnym momencie, bez wpływu na zgodność z prawem przetwarzania, którego dokonano na podstawie zgody przed jej cofnięciem. Przysługuje Państwu prawo wniesienia skargi do Prezesa Urzędu Ochrony Danych Osobowych.